

Risingebygd

RISINGE HEMBYGDSFÖRENINGIS ÅRSSKRIFT 1989

ÅRGÅNG 15

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Kära hembygdsvän	1
Finspångs lantbruk — en minnesbild	3
Kalkugnsvägen — en studie över människor, boende och affärer i Finspång	9
Vem var sjörövaren på Tvartorp	15
Visste du detta?	24
Min väg in i kommunalpolitiken	26
Lucianatten 1933 mellan klockan ett och sju	32
Intervjuer med äldre finspångsbor	34
Förspel till en älgjakt	42
Medlemsmatrikel	44
Annonser	47

Finspångs lantbruk — en minnesbild

Det har skrivits en hel del om Finspång om järnbruk och kanonverkstäder. Även den senare utvecklingen med turbiner, metall och aluminiumprodukter har fått sin beskrivning. Men om "lantbruket" har det inte sagts så mycket och ändå representerade det en väsentlig del av tillvaron. Hur skulle smederna, kanongjutarna och bruksledningen klarat sig utan mat, kött, bröd och mjölk? Växande åkrar, leende ängar, hagar, gården, kor och hästar, oxar, grisar och kalvar. Allt detta hörde till det gamla Finspång. Den levande natur som efterfrågas idag.

Om detta kan man läsa i gamla reseskildringar av resenärer som gästade Finspång; hänfödda skildringar av Risingebygdens fågring. Så här skriver en resenär på 1870-talet: "Men skogen slutar och en den mest leende nejd möter vandraren. Här ligger nu framför mig en del av det s k "Finsponga län", eller som det också heter Östergötlands Bergslag. Det är Risinge socken, som breder ut sig; den nya vackra kyrkan passerar och ett stycke därbortom betecknar ett par pilhäckar, som sträcka sig tvärs över fälten att Finspångs Säteri vidtager. Bördiga åkrar, behagliga ängsmarker, her och var prydda med lövskog, synas på alla håll jämte små nätta rödmålade torp. I skogsbrynet till venster ligger idylliskt ett rödmålat hus, större än de som förut passerats. Blomster-rabatter pryda den öppna platsen utanför dess dörr, — det är bostället för läraren vid Finspongs bruks skola. Strax därbortom ligger skogsförvaltarens boställe, liknande det förra och med ännu större blomsterrikedom". Sedan tecknas bilder av naturen omkring Lugnet och den vackra sjön och parken.

Att skötseln av lantbruket hade sin givna del i det fina ljusa landskapet omkring Finspång är givet. Bruksherren Carl Ekman lade stor vikt vid lantbrukets utveckling. Efter hans tillträde till bruket omkring 1850 vidtog utbyggnader. Han anställde dugliga förvaltare och driftiga rättare, som ledde arbetet.

Tidigare hade lantbruket drivits med hjälp av dagsverken utförda av underlydande, som bebodde småställen. Nu övergick Ekman till systemet med fast anställda lantarbetare, s k statdrängar. De var anställda på stat, dvs på ett årskontrakt och hade 6 månaders uppsägning. Staten utgjordes av en liten kontant årslön och så det mesta in natura, såsom mjölk, råg, vete, ärter, potatis och salt. Potatisen fick statarna själva odla på tilldelade lotter. Var och en hade sitt eget potatisland och de flesta även en egen gris, som föddes upp och sedan slaktades till jul.

Ekman lät också uppföra nya bostäder åt de anställda. På Kanalgatan, Norra gatan och Svälthagen uppfördes de rätt stora röda stugorna. 1862 lär den första stugan för

6 familjer ha uppförts och därintill ett hus för 10 familjer. Det var de båda husen alldeles ovanför järnvägsspåret mellan STAL- och Metallverken alldeles intill kraftverksdammen. På Kanalgatan byggdes flera hus. Där låg "Rävlämman" med en fin trädgård omkring, "Ugglebo" ett litet större hus med två flygelbyggnader. Till alla husen fanns stora uthus med vedbodar, förrådsrum och matkällare. Vatten fick hämtas i en stor källa med handpump.

Statarna bodde dels på Kanalgatan och dels på Norra gatan (Nolavärsgata). I Kanalgatan 4 bodde 7 statare. Där bodde också bagaren och maskinisten på kraftstationen. I huset intill bodde rättaren, charkuteristen i slakteriet och en av kuskarna. På Norra gatan i en liknande länga som på Kanalgatan bodde 8-10 statarfamiljer. Där bodde i huvudsak kuskarna. På Kanalgatan bodde ladugårdsskötarna.

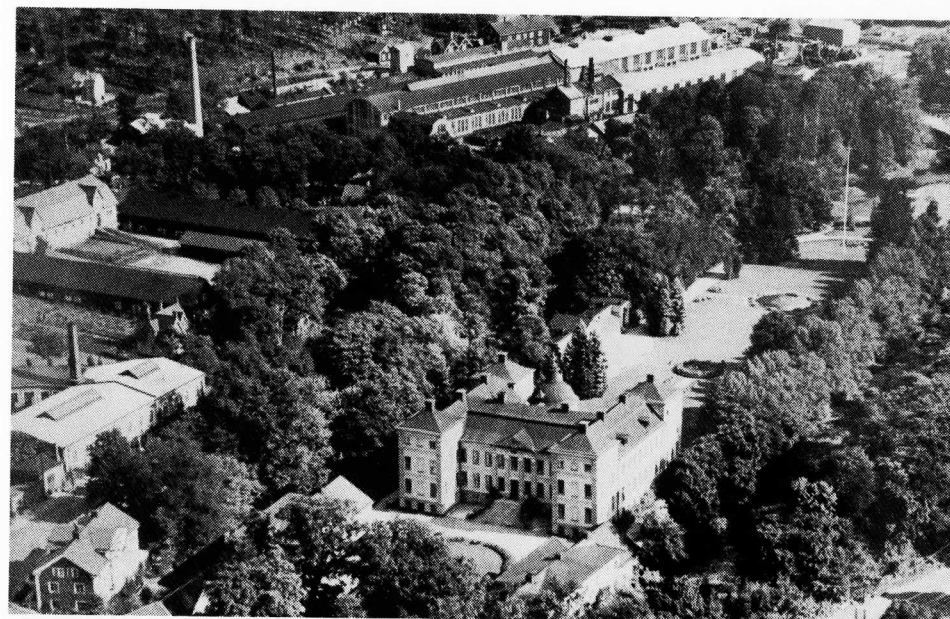
Det rådde ett bra förhållande de olika statarfamiljerna emellan, sammanförda från olika håll som de var. En del flyttade snart och nya kom i stället. Men de flesta blev kvar och trivdes. Man umgicks och gick till varandra och hade trevligt, alla kände ju alla, man hade mycket gemensamt vid slakt, storbak och byk. Det fanns en stor bykstuga och en bakstuga i ett av de stora uthusen. Så klappades och sköljdes byken vid kanalen och hängdes för torkning därinvid. Sättning och plockning av potatisen gjordes för det mesta gemensamt.

Det var mycket barn som växte upp där. Vi lekte och busade som barn gör. Vi fick klara oss själva för det mesta, även om mammorna höll ett vakande öga på oss.

Det var ett hårt liv statarna levde, inte bara männen utan även kvinnorna. De hade inte bara hemmen och de ofta många barnen att sköta. I deras uppgifter ingick att sköta mjölkningen. Morgon och kväll skulle korna handmjölkas och mjölken tas om hand. De hade dessutom en hel del rengöringsarbeten att svara för.

Lantbrukets centrum var ju själva ladugårdsbacken eller stallbacken. Mitt för Orangeriet vid slottet på andra sidan Slottsvägen gick vägen upp till ladugården, oxladugården och stallbyggnaden. De låg i en stor fyrkant med stallet rakt fram och de båda ladugårdarna som flyglar ned mot Slottsvägen. Mellan ladugårdarnas gavlar gick ett högt plank och mitt på var två stora portar som stängdes då djuren var ute. Innanför planket var plats för redskap och vagnslider. Till vänster om porten var en lång vattenho där djuren vattnades.

Det fanns c:a 60-80 kor och kalvar i ladugården och i oxladugården minns jag ett par och en enbetsoxe. I övrigt var där plats för vagnar och redskap.

Finspångs slott, industrierna och lantbruket.

Stallet.

I stallet fanns 10-12 par arbetshästar, några rid- och vagnshästar och en hingst och fölungar. I ladugården var det även plats för en del höns och i nedändan på höskullen mot Slottsvägen även ett duvslag med mycket duvor.

Utanför planket vid gaveln på oxladugården låg en 2-våningsvilla. Där bodde stallförarn, en duktig och bister herre. Han hette Andersson. Där bodde också en av kuskarna, som körde de fina vagnshästarna. Han hette Arvidsson och blev den förste chauffören i den första bilen på bruket. Överkusken Svensson bodde i kuskbostaden, som låg högst på berget bakom stallet. Därintill låg Finspångs trädgård, ett stort fint område omgärdat med ett högt plank. Om man fortsatte Slottsvägen förbi ladugårdsgaveln kom man till täljbon, där snickaren eller "täljarn", som han kallades, höll till. Han reparerade vagnar och redskap men gjorde även en del nytt. Täljarn då hette Johansson och efterträddes av Kjäll, då han pensionerades. Mittemot täljbon låg badhuset och lite längre fram efter Ramstorpsvägen låg slakteriet till höger samt mittemot svinhuset. Båda dessa hus var uppförda med den blågröna slaggstenen. En bit från slakteriet låg mejeriet, som tog hand om mjölken. Där fanns inrymt ett litet bageri och en försäljningsbutik. Därutanför låg två stora isdösar höljda i sågspån. Det var den tidens kylmedel för mjölk och kött. I slakteriet var inrymt ett litet rökeri. Där röktes "charkvaror", korv, skinka m m. En charkuterist var anställd, ibland två samt en slaktare med medhjälpare. Slakterirörelsen drevs av Henrik Arvidsson och en bror till honom. I mejeriet var det liv och rörelse i synnerhet på förmiddagarna; då kom mjölkvagnarna — stora flakvagnar med de stora 50-litersflaskorna och lastades av för mjölkens vidare behandling. En liten ångpanna som var vedeldad gav ånga och varmvatten till mejeriet.

Nära det stora svinhuset låg "Kalksvens" lilla stuga, där Sven Persson med familj bodde. Han hade tidigare arbetat vid kalkugnen, som legat vid Kalkugnsbacken. Den revs 1905. Ovanpå där i stugan bodde svinskötaren i en liten kammare. Därintill låg ett litet stall med plats för en häst och ett par kor. Det hade tidigare använts som hönshus.

Statarna ja, de hade sin arbetsplats på åker och äng, i ladugård och stall men även en del körningar för bruket och på vintern skogskörslor, isupptagning, transport och uppläggning av isdösar. Karlarna skulle ställa upp klockan fem på "morrön" med nyryktade hästar. På stallbacken delade rättaren ut jobben för dagen. Och så gick arbetet till 6-7 på kvällen, ibland senare. Det var plöjning och sådd, rensning, gallring, höskörd och sädesskörd, tröskning och transporter.

Den jord som brukades var dels det stora Högbygårdet söder om Bruksgatan och sluttningen ned mot Lillsjöbäcken dels österut Labackagårdet och Storängen ut mot

Ko-ladugården år 1939.

Ko-ladugården med gödselstallen.

Ölsta och Sjömansäng. Det var stora arealer mark, som nu till övervägande del är bebyggd. I området där nu brandstationen ligger reste sig då den stora Högbylogen, där säden samlades in och tröskades. Malningen skedde sedan i den gamla kvarnen från 1700-talet som låg borta vid Slottsbron. Mjölaren bodde i den lilla röda stugan mittemot på andra sidan Slottsvägen vid början av Nolavärgata. Ladugårdskötarna skulle fodra och sköta korna och kalvarna. På sommaren skulle korna ut på bete. Det var ett bölande och stångande, när de släpptes ut på ladugårdsbacken med porten stängd. Så småningom fick vallkarlen och hans hjälppojke ordning på kossorna och de kom iväg. Det var mest bortåt Storängen eller åt Axsäter de höll till. Det fanns gott om betesmarker för kossorna och för hästarna med åtminstone på söndagarna. Tidvis gick korna ute en längre tid och då skjutsades mjölkerskorna ut till någon hage morgon och kväll.

I stallet jobbade stallforarn och en av kuskarna, som körde de fina vagnshästarna. När stora kaleschen skulle fram var det överkusken Svensson som körde, iförd sin fina uniform.

Statarna fick även sköta renhållningen i samhället. Det fanns ju endast torrdass då och burkarna skulle hämtas och tömmas. Likaså köksavfall eller "slask" som man sa. Det fick tömmas i stora bassänger, som fanns på vissa ställen. Dessa tömdes sedan i stora tunnor som kördes ut på fälten.

Så präglades hela samhället till viss del av livet vid och omkring lantbruket. Många av de gamla statarna var särpräglade personligheter. Av dem minns jag lagårdsskötarna Karl August Karlsson, Stavlund och Fredriksson. Bland kuskarna Rytter och Strid, Hoffman och Oskar Andersson, Eklund och Gustafsson. — Jag minns också förvaltare Nordstrand och rättare Bergman. Nordstrand efterträddes av Evrell och Bergman av Nyström.

Med de nu nämnda gick statarepoken vid Finspång till ända och förändringens tider började. Lantbruket upphörde 1939. De gamla röda 100-åriga stugorna vid Kanalga-tan tillika med mejeriet, slakteriet och badhuset revs eller brändes 1967-69, då den nya Norrmalmsvägen byggdes. Allt som hörde till lantbrukets tid är nu borta som mycket annat från den tiden.

Elis Johansson

Kalkugnsvägen — en studie över människor, boende och affärer i Finspång

Kalkugnsbacken.

På 1850-talet uppförde Finspångs Styckebruk en mycket förnämlig kalkugn i den sydöstra delen av det så kallade Högbygårdet. Området kallades för Manbacken. (mana = äng)

1824 hade man färdigställt den dubbelpipiga masugnen under baron af Wetterstedts ledning och vid järnets förädling gick det åt mycket kalk. Tidigare brändes kalkstenen, som hämtades vid Glans kalkbrott, i båsliknande ugnar som fanns litet varstans vid sjön Glans stränder bl a vid Ängnäs och Kolstad.

Kalkugnen som fick ge namn åt vägen var en för den tiden modern schaktugn som mycket liknade en masugn. Den uppfördes av slaggtegel och infodrades med eldfast material. Från en brygga vid manbacken kom man in på en altanliknande cirkelrund plan — uppsättningshålet — med ett paraplyliknande plåttak som var öppet i mitten för röken. Från detta golvplan på tjugo meters höjd hade man en hänförande utsikt över Skuten. Nedtill på ugnen fanns fyra uttag för den brända kalken.

1905 var kalkugnens saga all. Tomtområdet från nuvarande Vallonvägen avstyckades från Högbygårdet och neråt Lillsjöbäcken. Slakteriägaren Henrik Arvidsson blev ägare till kalkugnen med tomt. Kalkugnen revs.

Högbygårdet 1920-30-talet.

De sista åren hade emellertid kalkugnen haft en annan funktion. Den var brukssamhällets destruktionsugn för självdöda djur men även sopor och avfall brändes där.

Den siste kalkbrännaren "Kalk-Sven", Sven Persson, hade alltså en dubbel uppgift. Då bränningen upphörde fick Kalk-Sven tjänst som samhällets renhållningskarl.

Enligt Frans Dahlqvist bodde Kalk-Sven granne med trafikchefen för NÖJ (Norra Östergötlands Järnvägar) vars villa så småningom kom att kallas Majorsvillan (efter majoren i VoV Erik M Lindgren). Kalk-Sven som ägde humorns gåva bodde i en jordkoja alldeles i närheten av ugnen. Hans koja och trafikchefens villa var de enda "villorna" i området. Eftersom villorna låg alldeles ensamma stördes de nattetid av ugglor. Sven åtog sig uppdraget att skjuta ugglorna mot ett vederlag av ett kvarter brännvin.

En natt hördes Svens muskedunder och dagen därpå presenterade han sitt fynd, som var Nisse i Malas tupp, som skogsvaktare Hultmans hundar hade bitit huvudet av.

Tuppen var lämnad till Sven för bränning och den fick tjästgöra som ugglor ytterligare några gånger, innan Sven genomskådades eftersom tuppen började bli luggsliten.

På 1930-talet uppgick antalet människor i Finspång till cirka 5 400, vilket kanske inte säger så mycket. Det var dock 35 av Sveriges 114 städer som var mindre och bara en köping var större. Finspång blev också köping 1942. Det var då vi började stava -spong med å.

På 1920-40-talet var Finspång som nu beroende av de stora industrierna "STAL" och "Metallen", som båda två hade internationellt renommé. Vi hade all service som tänkas kan i vårt lilla samhälle. Antalet affärer uppgick till cirka 90. Inom livsmedelsbranschen fanns 9 bageri- och brödaaffärer, 2 konditorier, 6 kaféer, mejeri- och mjölkaffärer, 9 slakteri- och charkuteriaffärer, 9 speceributiker, 4 frukt- och grönsaks/blomsteraffärer och en fiskaffär. Ekipera sig kunde man också i 3 herrekiperingsaffärer, 1 kapp- och 2 modeaffärer, 5 manufakturaffärer och garnaffärer. Skor kunde man köpa i 4 butiker. På platsen fanns vidare 2 järnaffärer, 1 slöjd- och leksaksaffär, 2 färg- och kemikalieaffärer, 2 möbelaaffärer, 2 urmakerier, 2 cykelaaffärer, 3 elektriska affärer, 1 guldsmedsbutik, 1 bokhandel, 2 tobaks- och tidningsaffärer, 6 kiosker samt slutligen 2 vedaffärer.

Kalkugnsvägen var den stora affärsgatan under denna tidsperiod. Handelsbodarna på den tiden, om det inte rörde sig om en specialbutik, var belamrade med varor, allt möjligt som var säljbart. I taket hängde sockertopparna, träskorna och handlyktorna. Här hittade vi den gammaldags expediten-bokhållaren med förkläde, skärmössa på svaj och blyertspennan bakom örat. Bodbelysningen bestod i början av talgljus, som senare byttes ut mot fotogenlampor för att först år 1904 kunna bytas ut mot elektriskt ljus. I boden fanns ej heller paketerade varor utan allt såldes i lös vikt.

De stora ägarna av marken runt Kalkugnsvägen var två slaktare, Henrik Arvidsson och Emil Andersson. Emil Andersson, som kom från Torstorp och där bodde på gården Gärdet, hade slakteri och bageri där. Han köpte nu in mycket mark och började bygga i området närmast Lillsjöbäcken. I en av NÖJ:s arbetarbostäder startade han den första speceri/diversehandeln 1908. Emil Andersson var affärsman. Han drev slakteri bageri, hade villa med herrekipering och innehade även vedgårdsrörelse.

Mariedal, som innan det revs var konstaffär, var en fastighet som tidigare innehöll flera rörelser. Erik Hagström var innehavare av en herrekipering och kom hit 1916. I södra delen av nedre våningen fanns det en kemikalieaffär, där E T Eklund var förestandare. Eklund kom senare att ha färghandel på Bergslagsvägen.

Övervåningen var bostadslägenhet med stor veranda och balkong. Den minnesgode finspångsbon kommer säkert ihåg att man kunde gå och polyfota sig hos fröken Brogårdh, som hade foto-ateljé i Mariedal.

Välkända figurer på Kalkugnsvägen var Emil Anderssons bror Anders Johan som var slaktare och Per Johan Johansson (f 1867 i Bredstorp) som var dräng. Pera-Johan kunde man se komma körande med sin svankryggiga häst.

Nya *hotellet* var också en annan av Emil Anderssons skapelser. Det byggdes 1918. Bland källarmästarna kommer vi ihåg Strandberg på 1920-talet och källarmästare Ernst Johnsson med sin alltid oklanderliga klädsel, svart kostym och skjorta med fadermördare. Så såg vi unga finspångsbor honom ofta, inte minst på söndagarna i gamla idrottsparken när det var fotbollsmatch. Johnssons efterträdare var bl a källarmästare Danielsson, som tidigare innehade Lotorps hotell. På västra sidan av huset fanns en liten affär. Någon gång efter 1925 hade Edqvist sin första blomsteraffär där. Varuhuset Härold med föreståndare Folke "Pumparn" Carlsson hade också lokaler här och innan Westerlunds bilskola etablerades fanns där en möbelaffär.

Nästan mitt emot Mariedal på andra sidan vägen låg *Västra Mariedal*, som byggdes av postiljon Andersson. Sedermera övertogs fastigheten av hans dotter Elen Andersson, som var en känd lärare vid Finspångs skolor. Östergötlands Dagblad hade sin första redaktion här med redaktör Otto Carlmo. I huset var även Bröd-Johan hyresgäst, namnet hade han fått när han var ordförande i kristidsnämnden.

Granne med Mariedal var *Almekärr*, den almska villan. Huset byggdes 1910 av kusen vid bruket Carl Ludvig Alm, som startade en speceriaffär. 1936 byggde hans söner en ny affär, som förutom specierier försålde sportartiklar. Alla sönerna var duktiga idrottsmän och idrottsledare: Sven, Erik, Bertil och Yngve. Den gamla affären "Röda stugan" hade inte tjänat ut och blev nu utskänkningsställe för Systembolaget. Innan vi lämnar den södra delen av vägen måste jag nämna *Emil Anderssons* vedgård. Det var där brodern Anders Johan sågade av sig armen och fick en krok i stället. Alla gamla finspångsbor minns när vedgården brann!

Henrik Arvidsson, slaktare född i Skärblacka 1882, hade sin huvudaffär i "Hallen" vid Metallverken. Han byggde nu ett stort hus på kalkugnstomten. (Uthuset blev charkuterifabrik). I andra delen av huset fanns *Vitvaruaffären*, som startades 1911 av Maria Eriksson från Kullerstad (f 1883) och Lydia Arvidsson från Ö Skrukeby (f 1872). När Lydia gifte sig anställdes Elsa Nordqvist. 1951 övertog hon Vitvaruaffären vars namn ändrades till Maria Erikssons efterträdare. Vem minns inte "Vit-Marias" med alla de fina lådorna med tråd och garner! På denna tomt byggdes *förvaltningshuset*.

Det fanns även ett pensionat i området. Det hette *Hasselbacken*. Gästgivare Karlsson hyrde ut det till en fru Hultgren, som kallades "Glada änkan". Så småningom drev "Mat-Anna" sin rörelse här. När Hasselbacken senare byggdes om till bostad blev det ett modernt hus. Det var inte alla som hade badrum och isskåp på 1920-talet. John Hallin och Carl Wählström, kända industrimän, kom att bo här. Carl Wählström hade följt med Ljungströmarna från Stockholm när STAL bildades. En tid av världen var det även modeaffär här. Det andra stora bolaget i Finspång, *Metallverken*, hade också sin chefsbostad i området. Det var ingenjör Andreas Johansson som kom dit 1916, då Metallverken köpte huset av länsman Wallin, som låtit bygga det. Arvid Lönnegren, kallad "Bondetåget" av finspångarna, flyttade in här 1934 och efter honom kom överingenjör Wilhelm Christiansen med familj. På senare tid blev huset inköpt av kommunen som inrättade sin första barnstuga/daghem här. Mittemot vitvaruaffären hade STAL ett hus där ingenjörerna Pettersson och Svensson bodde. Pappan till ingenjören/musikhandlaren Erik Svärd, byggde huset 1908.

Nästan alla gamla finspångsbor har väl någon gång besökt den *Almqvistska* villan. I det huset hade tandläkarna Bror och Lisa Lönnqvist ha sin praktik och den innefattade även skoltandvården. Huset hade byggts av doktorveterinär Almqvist som förutom att han var veterinär extraknäckte som bankdirektör för Östgötabanken.

NÖK, som firar 60-årsjubileum i år, har haft tidigare föregångare. "Kooperativa" började i ett hus på Bergslagsvägen för att 1919 förvärva den fastighet som låg i hörnet av Kalkugnsvägen och Bergslagsvägen. Efter några år skedde tillbyggen. Tornet kom till och "Gamla Folkets Hus", som nu är resebyråns lokaler, byggdes in i huset.

Till sist måste jag nämna Jernbolaget som också fanns på Kalkugnsvägen och sedermera fick lämna plats för vårdcentralen. Bolaget bildades år 1915 av bönderna i trakten. Carl Edoff hette den förste direktören. Carlsson i Viberga, Carl Andersson i Eliantorp och John Skoglund var några av aktieägarna. Bland de anställda kan nämnas springpojkar Harald Pettersson, Karl Åkerberg och Axel Rosén, alla kända finspångsprofiler. Kassörskor var Emy Qvarnström och Svea Westblad. Jernbolaget såldes så småningom till Per Erik Lind, som var anställd som försteman. Huset såldes till Finspångs kommun i och för vårdcentralbygget och Jernbolagets historia i de centrala delarna var all.

Fortfarande finns det gamla finspångsbor som kallar Sparbankens hus för *Fröbergs-huset*. Fröbergs hade en affär här, där man sålde både manufaktur och korta varor. På 1920-talet köpte Carl Kindblad huset av John Fröberg. Kindblad kom från Norrköping men hade startat sin verksamhet i Finspång på Vallonvägen i det så kallade Edqvistska huset 1915-1918. I sin affär sålde han livsmedel och sedermera bosätt-

ningsvaror och porslin. År 1938 byggdes Fröbergshuset till. Finspångs Bokhandel AB med talman Martin Skoglund som huvudaktieägare flyttade nu in här. Föreståndare var Tore Isaksson. Denne drev affären i många år innan den såldes till bokhandlare Bror Eriksson. Huset ägs för närvarande av Sparbanken Alfa (Norrköpings Sparbank), som förvärvade det av Carl Kindblad på 1960-talet.

Finspång i september 1989

Birger Persson

KÄLLOR & LITTERATUR

- ÖD (Östergötlands Dagblad = NT ÖD)
- ÖF (Östergötlands Folkblad = FÖ)
- Muntlig tradition

Uppgifterna framtagna av studiecirkeln i Vuxenskolan/Hembygdsföreningens regi "Kalkugnsvägen" med medlemmarna Märtha Gustafsson, Viggo Jakobsson, Henry "Epparn" Johansson, Torild Lindvall, Elis Johansson, Axel Rosén (död 1988), Lenart Persson och Birger Persson.

Utställningen "Kalkugnsbacken har visats på Finspångs Bibliotek, Risinge Hembygdsgrd och kommunens skolor.

Vem var sjörövaren på Tvartorp?

I en uppteckning från 1927 berättar Anders Gustaf Gustafsson, född 1853, Bäckebo, strax norr om Lotorp, följande historia:

"Vid Tvartorp byggde sig en sjörövare en stuga i sjön på ett grund så att han skulle kunna försvara sig, när fienderna kommo. Han hade rövat från många och var rädd för efterräkningar".

I en annan uppteckning från 1926 berättar Adolf Karlsson från Tvartorp, född 1860, följande historia:

"En sjörövare eller sjökaptan Lindahl skall ha ägt Tvartorp. Denne hade varit ute i Kina och rövat mycket rikedomar, så att när han kom hem, tordes han inte slå sig ned någon annanstans än vid Tvartorp. En del sade, att han hade så mycket pengar, så att han inte visste var han skulle göra av dem alla".

I den här artikeln skall jag berätta vad som döljer sig bakom dessa onekligen ovanliga och spännande uppteckningar om en sjörövare som bosatte sig i Risinge sockens allra nordligaste del.

Tvartorp

Tvartorp ligger 6-7 km väster om Rejmyre i Risinge sockens nordligaste hörn. Idag finns där tre byggnader kvar från "sjörövare" Lindahls epok. Vid den stenlagda allé som leder ut till Kungsholmen i sjön Hemtvaren står två vackra och ståtliga magasinsbyggnader som två portaler. Dessa är knuttimrade, försedda med faluröd panel och taken är lagda med spån. Varje magasin är försett med en takvimpel med årtalet 1792. På Kungsholmen ligger en tvåvånings knuttimrad byggnad med faluröd panel och brutet sadeltak med avvalmade gavelspetsar.

När folklivsforskaren Gustaf Olsson 1926 besökte Tvartorp beskrev han bebyggelsemiljön på och omkring Kungsholmen på följande vis:

"Den herrgård, som "sjörövare Lindahl" uppförde låg på en holme i Hemtvaren nordost om arrendatorbyggningen. Holmen skall förr ha hetat Gåsholmen, men vid en kartläggning av gården på början av 1890-talet medan Sonstorp ägde, gavs det namnet Kungsholmen. Ut till denna holme leder en ännu bestående massiv vägbro av jord och sten. Själva herrgårdsbyggningen som stod på holmen, flyttades sedan till Norrköping, där den uppfördes kanske ej fullt likadan vid Lilla torget. Den står kvar än i närheten av apoteket Lejonet och är det mindre av de två gamla trähusen som

ligga där. På holmen kvarstår alltjämt en gammaldags byggnad med brutet tak, som var bostad för personalen till herrskapet i stora byggnaden. Ett stort rum i västra ändan av detta hus användes på den tiden till kök, och där kokades maten till herrskapet i en väldig öppen spis med fyrhåll under, nu delvis omäändrad, men det syns hur det varit. I vinkel mot detta hus är en mindre visthusbod från 1860-talet. På fastlandet å omse sidor av vägen som leder ut på bron, ligga två gamla bodar av kvadratisk grundplan, 6 1/2 meter i sida. De äro alldeles lika varandra. Ha fyrsidiga tak, som gå upp i en spets, varå sitta järnkulor med flaggor av järn. Bodarna äro liksom köksbyggningen ute på holmen av timmer och brädfodrade men med knutskallarna bevarade. Vid södra sidan om vardera boden var förr en iskällare, varefter de stensatta groparna ännu synas. Söder om den östra iskällaren skall Lindahls stall ha stått. Planen där kallas ännu "Stallgårn".

"Sjörövare Lindahl"

Denne sjörövare Lindahl vem var han egentligen? Den 23 januari 1748 fick handelsmannen och fabrikören i Norrköping Olof Lindahl och hans hustru Hedvig Sofia en son. Han kom att döpas till Olof. Han växte upp i Norrköping, närmare bestämt i en fastighet vid Tyska torget som föräldrarna ägde. När Olof var 12 år gammal dog fadern och året därpå, 1761, gifte modern om sig med handelsmannen Eric Stenbom i Norrköping. Att Olof växte upp vid Norrköpings ström, hamnen och båtarna bidrog säkert till att han längre fram under en lång rad av år kom att engagera sig i sjöfarten och Sveriges handel med Kina.

Handeln med Kina organiserades genom Svenska Ostindiska Companiet som fick sina privilegier 1731. Companiet ombildades fem gånger fram till att det slutligen 1813 upphörde. Dessa ombildningar kallades 1, 2, 3, 4 och 5 oktrojen. Oktroj betydde ett av kungl. maj:t beviljat tillstånd att under en viss tid bedriva handel med länder öster om Godahoppssudden.

När Olof Lindahl var i 25-årsåldern var han en tid engagerad i Svenska Ostindiska Companiets verksamhet. Detta var under den tredje oktrojens verksamhetsperiod. Olof Lindahl gjorde under denna tid tre resor till Kina. Den första resan påbörjades den 17 januari 1774 och Olof Lindahl, som då var 26 år, reste som 4:e superkarg på skeppet Drottning Sophia Magdalena. Titeln superkarg betyder att han var den person ombord på skeppet som hade att bestämma om lastens inköp och liknande. Han var med andra ord kompaniets man ombord på skeppet. Resan till Kina och med staden Kanton som slutmål tog ca 200 dagar. Där stannade man i regel tre månader. Lindahl var tillbaka i Sverige den 16 maj 1775. Han stannade i Sverige 1 1/2 år innan han åter den 20 januari 1777 med samma skepp, Drottning Sophia Magdalena, begav sig

till Kina. Denna gång reste han som tredje superkarg. När han återvände till Sverige, den 10 juni 1778, stannade han endast nio månader innan han den 7 mars 1779 begav sig på sin tredje resa till Kina.

Inför denna resa hade det skett vissa förändringar vad gällde kompaniets handelsförhållanden i Kina. Fr o m 1776 hade kineserna upphävt det gamla förbudet att låta kompaniets folk stanna kvar i Kina efter det att skeppen lämnat landet. Detta kom att underlätta kompaniets skötsel av sina affärer. Det blev nu superkargerna som stannade kvar i Kina. De olika länderna lät uppföra sina respektive faktoribyggnader i Kanton. Dessa innehöll kontor och bostad för kvarvarande superkarger.

När Olof Lindahl gav sig iväg på sin tredje resa, den 7 mars 1779, på skeppet Gustaf III, hade han fått uppdraget av Svenska Ostindiska Companiet att stanna kvar som direktör vid det svenska faktoriet. Lindahl stannade i Kina sju år och tre månader. Förutom Olof Lindahl var också James Maule, Peter Johan Blaadh, E. von Stockenström och William Chalmers stationerade vid det svenska faktoriet under delar av den tid Lindahl var där. Denna tid, närmare bestämt åren 1777-1783, kom att bli kompaniets framgångsrikaste tid, de gyllene åren. Det var teet som var den klart dominerande handelsvaran under denna tid. Teet stod för 83% av den totala handeln. Å andra sidan har Johan Peter Blaadh i sina efterlämnade papper berättat att denna tid också var fylld av interna strider superkargerna emellan. Stämningen på det svenska faktoriet var troligen allt annat än god. Om detta skrev Blaadh bl a:

"... jag arbetar emot en plott onda menniskor, som ey stå at förändra, förr än döden tager dem. Tag Eder wäl till wara när de 3:ne Comp:ts män äro i salskap och lita ey på Alnoor. Dessa fyra utgiöra den plott, som will min undergång".

Superkargerna kom under denna tid att skapa sig stora privata förmögenheter, då de bedrev en omfattande privat handel. De hade nämligen rätt att disponera ett visst utrymme på skeppen för hemförandet av gods och varor som de tänkte sälja för egen vinning. Denna möjlighet utnyttjade säkert Olof Lindahl som under sina sju år i Kina skaffade sig en ansenlig förmögenhet. Superkargerna hade även lön från kompaniet och denna beräknades i procent av den vinst som respektive skeppslast gav.

När så Lindahls förordnande som direktör i Kanton upphörde 1785 styrde han åter kosan mot Sverige och i juli månad 1786 steg den nu 38-åriga Olof Lindahl i land i Göteborg som en betydligt rikare man än när han for iväg. Detta kom att märkas i de omfattande husaffärer han längre fram skulle göra. Han tillhörde nu onekligen sin tids nyrika uppkomlingar.

Sjörövaren gifter sig

Olof Lindahl begav sig efter hemkomsten till sin hemstad Norrköping där han ägnade sig åt stärkelsebruket Kronan, som hans far hade startat 1741. Han fortsatte även sitt engagemang i Svenska Ostindiska Companiet.

I Norrköping träffade Lindahl den 16-åriga Charlotta Jancke. Hon var dotter till fabrikören Fredrik Jancke. Denne var under 1700-talets senare hälft en av de största fabriksägarna i Norrköping och en av stadens rikaste personer. Jancke ägde både textilindustrier och skeppsbyggerier i Norrköping. Charlotta Jancke växte upp med sin familj i ett stort vackert hus i hörnet Bråddgatan/Vattengatan vid Norrköpings ström.

Den 7 januari 1789 gifte sig den nu 41-åriga Olof Lindahl med den 17-åriga Charlotta Jancke. Paret köpte ganska omgående det så kallade Ringborgska huset på Bråddgatan i Norrköping utav friherren E J Cederhielm. Huset byggdes 1784 och var med andra ord nästan nytt. Paret Lindahl kom nu att bo nästgranne med svärfadern, Fredrik Jancke. Huset som Lindahls köpte såg lite annorlunda ut än det gör idag, där det ligger kvar vid Norrköpings ström. Paret Lindahl flyttade in i en stor tvåvånings timmerbyggnad bestående av 11 rum, åtta kamrar, ett kök och två förstugor på nedre våningen. Den övre våningen hade nio rum, en sal, ett större förmak, sex kamrar och ett förmak. Vid en brandförsäkringsvärdering 1799 var husets värde 5 858 riksdaler.

Sjörövaren köper Tvartorp

Vi är nu framme vid sommaren 1789. Charlotta Lindahl väntade redan parets första barn. Olof Lindahl funderade på avsättningsmöjligheter för sitt kapital. Flera av hans kollegor i Ostindiska Companiet, som gått i land, hade köpt lantegendomar och börjat ägna sig åt bl a bergsbruk eller lantbruk. Bland dessa kan nämnas Jean Abraham Grill som köpte Godegårds bruk och som resten av sitt liv ägnade sig åt järnhantering. Olof Lindahl letade efter ett lämpligt objekt. Förmodligen fick han tips av sin svärfar om att det fanns möjlighet att köpa egendomen Tvartorp i Risinge socken utav norrköpingsborgaren Erik Göran Adelswärd. Tvartorp hade 1739 ägts av Fredrik Janckes far. Den 30 oktober 1789 är köpet klart. Paret Lindahl köpte Tvartorp för 3 666 riksdaler. En omfattande nybyggnation startades. Olof Lindahl skulle ha en stor och vacker herrgårdsbyggnad i kinesisk stil, tjänstefolksbostad, ladugård, stall och magasinsbyggnader.

Tjänstefolks- och köksbyggnaden som står kvar idag.

Den 12 november 1789 föddes dottern Sofia Charlotta. När den andra dottern, Fredrica Dorotea, föddes den 31 maj 1792 var familjen Lindahls lantegendom i Tvartorp så gott som färdig. På en holme i sjön Hemtvaren hade Olof Lindahl låtit uppföra ett stort tvåvånings timmerhus åt sin familj och ett hus för tjänstefolket var även fanns ett stort kök där maten skulle lagas till familjen Lindahl. Sistnämnda byggnaden finns fortfarande kvar idag.

Hur såg då den Lindahlska herrgårdsbyggnaden ut? Den var ca 17x17 meter i fyrkant. Byggnaden var uppförd i timmer om två våningar och vindsvåning. Den nedre våningen bestod av GRÖNA KAMMAREN som hade tre fönster med lärfrullgardiner. I övrigt fanns här en säng med kattunggardiner, en byrå, sex ljusmålade trästolar, fyra kullstolar, ett tebord mm. GULA KAMMAREN som hade ett rullgardinförsett fönster var också välinrett. Den BLÅ KAMMAREN hade tre fönster med rullgardiner. Här fanns bl a ett spegelbord, ett litet tebord, åtta karmstolar, en säng med drällgardiner. Det minsta rummet på nedervåningen var en mindre kammare utan fönster. I förstugan stod ett litet slagbord, sex trädgårdsstolar och en förstugulykta. På den övre våningen fanns ett litet kabinett med ett fönster. I sängkammaren fanns sex ljusa karmstolar med gula dynor och en skottsäng med lärftsgardiner. Rummets enda fönster hade en rullgardin också av lärft. I förmaket som hade två fönster med vita gardi-

ner fanns ett spegelbord, en grå soffa med tageldynor, sex grå fåtöljer och två små kullstolar. På väggarna hängde en förgylld pendyl, elva glastavlor och en spegel med förgylld ram. I den stora salen med sina fem fönster fanns bl a tre spelbord, två gråmålade fällbord, ett skänkskåp, ett tebord och 18 gråmålade karmstolar. Vidare fanns i övervåningen den så kallade RÖDA KAMMAREN, en skrivkammare och en jungfrukammare. Huset hade också en vind.

Som synes av herrgårdsbyggnadens interiörbeskrivning fanns inget kök. Detta förhållande förklaras med att köket var beläget i den intilliggande tjänstefolksbostaden. Köket beskrevs i den i inledningen citerade beskrivningen från 1926.

Hela detta byggnadskomplex stod troligen färdigt 1792. Olof Lindahl anställde en inspektör, Carl Fahlstedt, som ansvarade och skötte om byggnaderna. Jordbruket arrenderades ut till en Jonas Borgström. Den Lindahlska familjen hade nu sitt sommarresidens färdigt. Familjens fasta bostad var i Norrköping på Bräddgatan i det stora timmerhus som de köpt omkring 1789.

I Norrköping drev Olof Lindahl stärkelsebruket Kronan fram till år 1800. Han fortsatte även sitt engagemang i Svenska Ostindiska Companiet under den fjärde oktrojen. 1798 utsågs Olof Lindahl till ledamot i direktionen för Svenska Ostindiska Companiet. Under slutet av den tredje oktrojen började problem att uppstå i förhållandet mellan européerna och de kinesiska handelsmännen vad gällde sättet att driva handel. Dessa problem påpekade superkargen och direktören Peter Johan Blaadh i en skrivelse till direktionen. Han lade fram ett konkret förslag på förändringar för att inte kompaniet skulle gå sin egen undergång till mötes. Skrivelsen möttes med kompakt oförstående av kompaniets direktion. Den fjärde oktrojens direktörer skulle till sin egen och kompaniets obotliga skada få erfara vad följderna blev av den nonchalans man intog mot Blaadhs skrivelse. 1791 klagade direktionen på de alltmer tilltagande avsättningssvårigheterna. 1798 blev tonen alltmer pessimistisk och man funderade på att helt enkelt lägga ner kompaniet, eftersom förlusterna blev allt större.

Läget på den svenska valutamarknaden var oroligt och detta skulle drabba kompaniet och dess direktion hårt. Vid riksdagen i Norrköping 1800 beslutades om en myntrealisation och kompaniet tvingades, trots tidigare utfästelser om att få slippa ytterligare avgifter och pålagor betala 150 000 piastrer till Riksgäldskontoret. I och med detta var den fjärde oktrojens öde beseglat.

”Sjörövaren” avlider

Som ledamot i kompaniets direktion blev Olof Lindahl både personligen och som företagsledare direkt påverkad av de svåra ekonomiska förhållanden som kompaniet

stod inför. Detta föranledde honom att under vintern 1801, året efter Norrköpingsriksdagen, bege sig till Göteborg och Svenska Ostindiska Companiets kontor för att diskutera kompaniets framtid. Under detta besök i Göteborg 1801 avled Olof Lindahl den 16 februari. Han var då 53 år.

Nu började en oviss framtid för den övriga familjen, hustrun Charlotta 30 år, barnen Olof 7 år, Sophia 11 år och Dorothea 9 år. 1805-1810 började familjen troligen få problem med att ha kvar den stora fastigheten i Norrköping. 1810 flyttade nämligen den nu 39-åriga änkan Charlotta Lindahl och den då 16-åriga sonen Olof till Tvarthorp för att bosätta sig där för gott. Förutom änkan och sonen anställdes också en mamsell/hushållerska som kom, 1810, från Stockholm. Sonen Olof flyttade snart från Tvarthorp för att söka sig till Livgrenadjärregementet i Linköping där han senare blev kapten. Charlotta Lindahl började ganska snart efter flytten till Tvarthorp att bli sjuklig. Byggnaderna började underhållas dåligt och tendenser till ett visst förfall började skönjas. Den 15 oktober 1815 bestämde sig Charlotta Lindahl, som varit sjuklig sedan 1812, och hennes barn, att sälja hela Tvarthorp till brukspatron Olof Burenstam på Sonstorp. Köpeskillingen bestämdes till 15 000 riksdaler Banco. Ytterligare några år bodde Charlotta Lindahl kvar på Tvarthorp. Den sjätte juni 1818 kunde man läsa följande notis i Norrköpings Tidningar:

Död i landsorten.

*”Att framledne Konungens Troman, Directeuren vid ostindiska Compagniet, Hög-
ädle Herr Olof Lindahls efterlemnade Enkefru Charlotta Fredrica Lindahl, född
Jancke, stilla afled på Tvarthorp i Risinge socken den 3 juni, uti dess 47 lefnadsår, var-
der efter den sal. Dödas begäran, släktingar och barn endast på detta sätt
vördsamt tillkännagifvet”.*

”Sjörövarns” hus rivs

Olof Burenstam på Sonstorp som nu ägde Tvarthorp bestämde sig för att riva de nu ganska nergångna byggnaderna. Han gav i uppdrag åt handlandena F. Wellenius och J. Landberg i Norrköping att försöka sälja byggnaderna. I Norrköpings Tidningar, den 5 oktober 1822 kunde man, längst ner på sidan, läsa följande notis:

*”Åbyggnaderne å Twarthorps Egendom i Risinge Socken bestående af en hufwud-
byggnad om 2:ne Wåningar ganska wacker och wäl inredd med Porcellainskakelug-
nar och allt öfrigt innanrede i complete stånd, samt 2:ne Flyglar innehållande Bodar,
Stall och Wagnshus, äro till salu att genast kunna nedtagas och på Winterföre utan
mycken kostnad transporteras. Närmare underrättelse lemnas af Wellenius & Land-
berg”.*

Resultatet av denna annonsering blev att hela Olof Lindahls skapelse utom tjänstefolksbostaden och två magasinsbyggnader revs och flyttades från Tvartorp. Detta måste ha skett innan 1827 för i sin Beskrivning över Östergötland, utkommen 1828, skrev P. D. Wiedegren följande:

"Tvartorp, som nu eges under Sonstorps Säteri och Bruk i Hellestads socken, har med mycken kostnad och smak, blifwit bebyggt på 1790-talet af framl. directuren wid Ostindiska Compagniet O. Lindahl; men är nu från en Chinesisk landtgård förwandlat till en bostad för bönder. Husen äro dels bortflyttade, dels förfallne, och alla anläggningar blifwa det mer och mer".

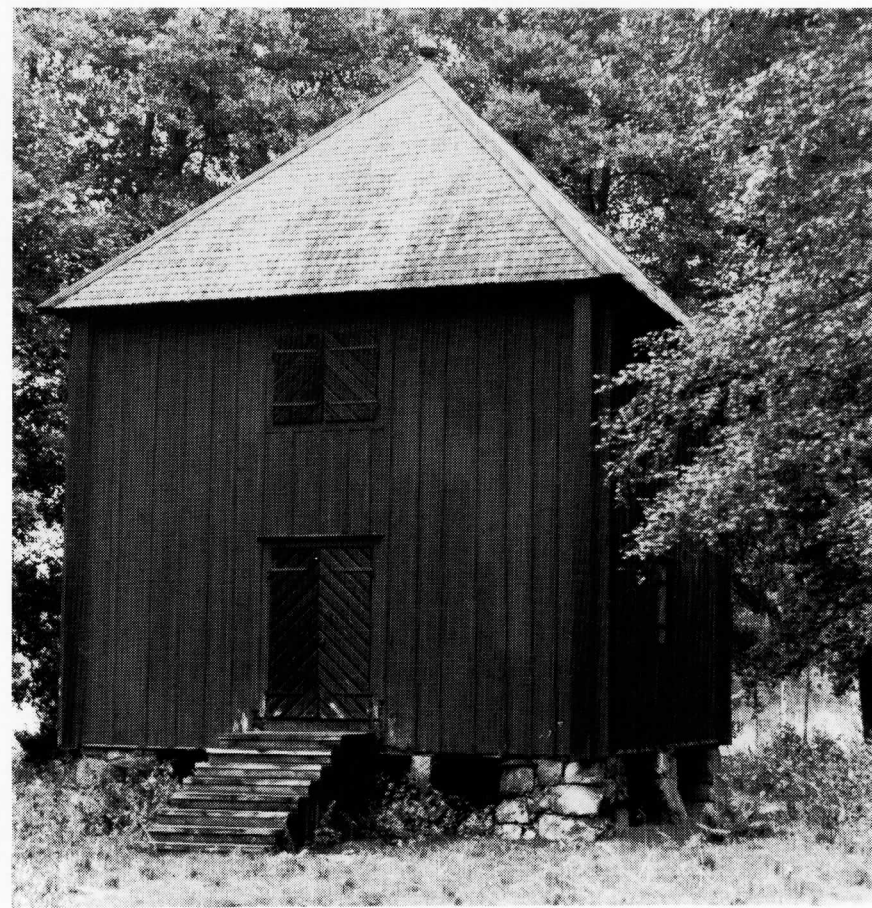
Kungsholmen, Tvartorp idag.

Cirkeln är nu sluten, en kort och intensiv epok i Tvartorp är i och med detta till ända, det Lindahlska lantgårdsresidenset har nu skattat åt förgängelsen eller? I den inledande beskrivningen från 1926 av den Lindahlska egendom sades att gårdens huvudbyggnad monterades ner för att sedan åter byggas upp i Norrköping, närmare bestämt vid Skvallertorget (Lilla torget). Här ligger idag, i hörnet Västgötegatan och Bergsbron, den stora pampiga Bergslagsgården. På en skylt på denna byggnad står det att den enligt en sägen skulle ha flyttats från Tvartorp i Risinge socken, där den varit går-

dens gamla huvudbyggnad. Är det möjligen så att detta är Olof Lindahls sommarresidens i Tvartorp? Nej, knappast! Bergslagsgården överensstämmer ej med den beskrivning av det Lindahlska huset i Tvartorp som gjorts tidigare i artikeln. Bergslagsgården byggdes för övrigt på 1740-talet med det utseende byggnaden har idag. Vart det Lindahlska huset tog vägen sedan det försvann från Tvartorp är fortfarande obekant.

Med denna framtida forskningsuppgift slutar beskrivningen av några levnadsöden och en intressant bebyggelseepok i Tvartorp som svävat ut till både Norrköping, Göteborg och Kina.

Christer Öjring

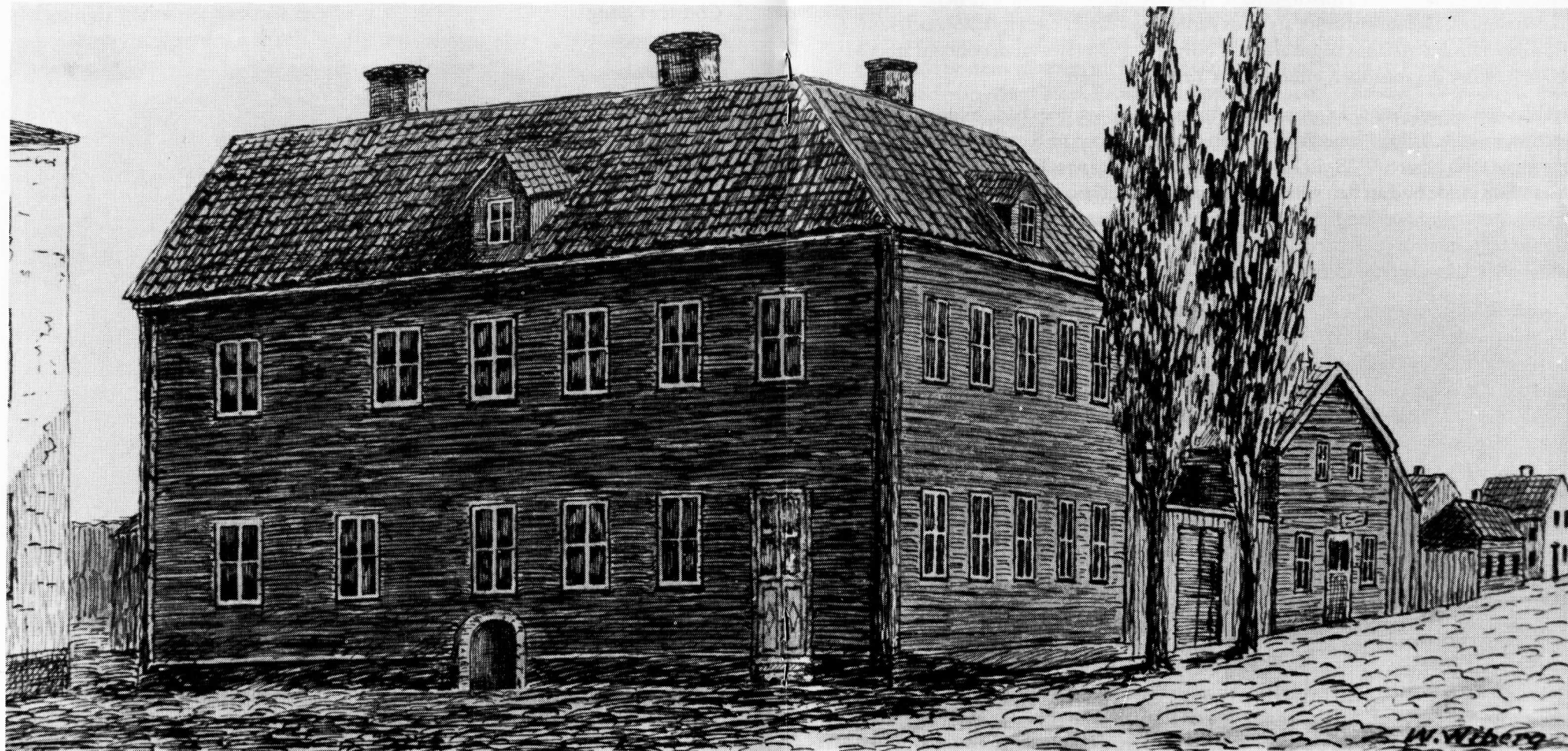
En av de två magasinsbyggnaderna från 1792.

Visste du detta?

Hörngården, som sträckte sig långt ner i kvadraten, kallades under 1800-talets förra del "Finspongagården", emedan den under flera år tillhört Finsponggodset. Den röda tvåvånings träbyggnadens övre våning användes av brukets ägare under vistelsen i staden. Här uppehöll sig även ofta den bekanta Aurora de Geer, född Taube, med sitt favoritnöje — biljardspel. En dag spelade hon bort sitt utanför porten väntande spann. När den lycklige vinnaren avlägsnade sig, ytrade han till kusken: "I morgon

äro de där hästarna mina". Kusken, som förstod meningen och som älskade djuren lika mycket som ägarinnan, körde därefter allt vad tygen höllo hem till Finspong, tog i stallet fyra simplare hästar och körde dem åter till staden samt levererade dem tidigt följande dag till vinnaren. Historien förmäler icke om denne märkte knepet. Byggnaderna revos i juni 1877.

(Wilhelm Wiberg)

Lilla Torget o. hörnet av Bredgatan. Kvadr. Kapellhorvan.

Min väg in i kommunalpolitiken

Redaktionen för Hembygdsföreningens årsskrift har frågat mig: "Kan Du skriva om hur Du blev kommunalpolitiker"? Jag har samma svar som många andra, att det beror på en rad tillfälligheter. Det finns dock ett perspektiv på det hela. Den större delen av min generation från arbetareklassen hade den 6-åriga folkskolan som grund. De frivilliga skolformerna läroverk, realskola och folkhögskola kostade och pengar till studier rymdes inte inom arbetarefamiljernas ekonomi. Vaktmästarfamiljen i Föreningshuset i Lotorp utgjorde inget undantag. Efter avslutad skolgång fick alla barn försöka bidra till den gemensamma försörjningen. Arbetarefamiljerna hade inte heller någon studietradition. Det var naturligt att gå ut i arbetslivet direkt efter folkskola och konfirmation. Om det nu fanns något arbete! I början av 1930-talet var det ont om arbetstillfällen under depressionen efter den stora kräsen.

Det blev föreningslivets olika grenar som för oss ungdomar blev både bildningshård, medborgarskola, kulturförmedling och nöjestempel. Som nr 5 av 7 syskon fick jag mitt första jobb hösten 1928 vid Yxvikens sågverk. Jag var nyss fyllda 13 år. Förvaltare Ossian Edh sände bud att han ville tala med mig en kväll i bostaden på herrgården för att erbjuda mig jobbet. Jag fick ej arbeta mer än 6 timmar/dag före fyllda 14 år och man var noga med att veckoarbetstiden ej översteg 36 timmar. Lönen blev 28 öre per timme eller 1 krona och 68 öre per dag.

Pappa kom till Lotorp under samhällets uppbyggnadsskede. Han lämnade sitt ursprungliga yrke som skomakare och tog anställning vid järnverket och blev valsare. Han tog aktiv del i föreningslivet på orten: nykterhetslogen, arbetarekommunen och järnbrukets fackförening med nummer 141 av Järn- och Metallindustriarbetareförbundet. Pappa blev fackföreningens förste ordförande vid starten 1905. Jag minns mycket väl från min barndom Gunnar Andersson, som från Lotorp flyttat till Hofors och efter 10 år i Gästrikland hade kallats till Stockholm för att bli Järn- och Metallindustriarbetarnas ombudsman. I brev till pappa berättade han om detta och tackade honom för många goda lärdomar under ungdomstiden i Lotorp. — Detta är alltså min bakgrund.

I Lotorp var det vid den här tiden SSU-klubben som samlade de flesta ungdomarna. Jag blev medlem liksom också i IOGT-logen och blev tidigt medhjälpare i ABF-biblioteket nummer 749. I klubben valdes jag genast till revisor tillsammans med avgående ordföranden Arthur Flyckt. Det var revision varje kvartal hemma hos kassören Vilhelm Björklund, som bodde i Klämman tillsammans med mor och syskon. Arthur var noga med att kassan skulle stämma på öret. Även om kassören går i god för summan skall det alltid stämma var Arthurs enkla och goda regel. Samma noggrannhet gällde vid ABF-biblioteket, där böcker och lånekort kollationerades mot

antalet i förvärvskatalogen. Här var det Arthur Österlund och Arthur Flyckt som ombesörjde kontrollen. Det var lärorikt med denna noggrannhet.

Så blev jag ordförande i SSU-klubben Framåt år 1934 efter Manne Örberg och var ordförande två år. Styrelsekamrater som jag minns var Ida Källgren-Tell, Helge Fransson och Alf Yderling.

Varje vinter var flera studiecirklar i arbete. Studieåren 1937-38 var riktiga ABF-år för min del. Sigge Örberg, Uno Davidsson och jag utgjorde ABF:s i Lotorp verkställande utskott. Vi hade bl a Finspångs Barnträdgårdars första föreståndare, fröken Ullman, som föreläsare. En annan gång telefonerade vi från den allmänna telefonapparaten placerad i postens väntrum till Fabian Månsson för att be om en föreläsning. Han svarade med trött röst: "Neej, Fabian har slutat att resa ut". (Fabian Månsson, politiker, tidningsman, agitator, riksdagsman, historisk författare och filosofie hedersdoktor var född i Blekinge skärgård år 1872 och avled år 1938). Jag minns också att vi skrev en studieplan för studiecirklar i ämnet fackföreningskunskap på basis av Sigfrid Hanssons bok *Den svenska fackföreningsrörelsen*.

Bakre raden fr v: Karl-Erik Moberg, Sigge Örberg, Alf Yderling. Främre raden fr v: Elving Björklund, Thore Robertsson, Felix Moberg.

Lärorika sammankomster och möten att delta i, mest som åhörare, var träffarna med Lotorps arbetarekommun. Där fanns härliga personligheter: Rudolf Jansson, Alfred Andersson, Carl Johansson, redan nämnda Arthur Flyckt och Arthur Öster-

lund samt bröderna Erik, Manne och Sigge Örberg. Ibland hade möten förlagts till söndagsförmiddagen. Vaktmästarfamiljen hade då god utblick över entrén. När Erik Örberg kom fälldes ofta kommentaren: "Idag blir det ett långt möte! Erik Örberg kommer". Av diskussioner och samtal med dem som då bar upp organisationen lärde jag mig mycket. Bland kvinnor som var aktiva i organisationslivet minns jag Greta Flyckt, Frida Johansson, Valborg Larsson och Margit Bergström-Österlund och Rut Landerholm.

En stor fråga den här tiden var den s k köpingsfrågan — den var tvärpolitisk — centralorten Finspång ville bilda egen kommun, bli stad eller åtminstone köping. Landsbygd delen av Risinge församling skulle fortfa ra att vara landskommun. Det var känslomättade diskussioner! Resultat: Risinge landskommun blev Finspångs köping från 1942 och med oförändrade gränser för köpingen och församlingen, vilken senare fick behålla namnet Risinge.

Sista åren på 1930-talet och första hälften av 1940-talet var också militärtid för oss som var i den åldern. Själv var jag i militärtjänst någon tid av åren 1936, 1938, 1939, 1940-41, 1943-44 och 1953.

I samband med mitt giftermål och flyttning till Finspångs centralort år 1940 blev jag verksam inom SSU-kretsen i Finsponga läns härad. Kretsen bestod av 10-12 klubbar och cirka 1 000 medlemmar.

Vi hade ibland gemensamma träffar med partikretsen för samma område för diskussion om kandidatlistan till landstingsledamöter och annat för agitationen gemensamt. Ordförande Ernst Adolfsson var alltid bra påläst och därtill envis. Det var inte lätt för SSU-arna att kunna ändra eller göra tillägg i hans skissade planering. Adolfsson hade en mindre vanlig sommarhobby. Han var en duktig simhoppare och kunde göra raka hopp, mollbergare och andra avancerade stilar. Det var en lärorik tid. Nu deltog jag flitigt i fackliga möten och möten med Finspångs arbetarekommun. Jag minns särskilt ett besök av statsminister Per Albin Hansson, som talade i gamla Fokets Hus och där även Lotorps manskör medverkade med arbetarsånger ur Tidens sångbok arrangerade för kör av dirigenten Elwing Björklund.

Det var naturligt att vi SSU:are var flitigt i elden vid alla valtillfällen med flygblad, affischer och att vi gjorde stugbesök med valsedlar. Vid valmöten medverkade ofta manskören eller ett klubbgäng, som sjöng eldande kampsånger.

Cykelkortege vid kommunalvalet 1938. "RÖSTA" stavas av Runo Lindvall, Lilly Thorén-Andersson, Urban Nilsson, Brita Johansson-Grek och Torild Lindvall. Cykelskyltarna är ritade och tillverkade av Lars Larsson, Torvald Nylander och Runo Lindvall.

Någon gång i början av 1930-talet hade verkställande utskottet inom distriktsstyrelsen för SSU i Östergötland varit förlagt i Finspång med lokalredaktören för Folkbladet Östgöten, Arne Elmgren, som ordförande. I början av 1940-talet blev det ånyo aktuellt och man bad Arne att åter vara ordförande. Då sade Arne Elmgren: "Sådana uppdrag är bra men man skall ha dem bakom sig". Och så bestämdes det på distriktskonferensen 1942 att VU skulle förläggas till Finspång med Sigge Örberg som ordförande, Sven Bohman vice ordförande, Birger Carlsson sekreterare, Henry Arvidsson vice sekreterare och Torild Lindvall kassör. Det var verkligen ett lärorikt uppdrag. Vi sanerade ekonomin genom att förhandla med Folkbladet-Östgöten som var stor fordringsägare när det gällde annonser. Tidningen representerades av redaktör Karl Ward, andra redaktören Arvid Karlsson och ekonomichefen Albin Åkervall. Det blev mest prat om vilka vi var och vilka planer vi hade för SSU-distriktets framtid. Så säger Ward: "Skulderna har naturligtvis Åkervall fört över till osäkra fordringar redan nu". Vi begärde också anslag från lantarbetarnas distrikt genom riksdagsman Karl Falk, Grebo, ombudsman Axel Wilhelmsson och Sven Persson i Appuna. Till sammans med Skänninge SSU hade vi sommarfest på Kreatursvallen. SSU i Östergötland omfattade vid den här tiden cirka 100 klubbar och ungefär 5 000 medlemmar. Det var den här tiden jag lärde mig Östergötlands geografi: Älvan, Svinhult, Östra Ryd, Borghamn, Kvarn, Rimforsa, Fornåsa, Östermybo osv.

Kommunalfullmäktige i Risinge Landskommun bestod i slutet av 1930-talet av 30 ledamöter. SSU-arna tyckte att några yngre borde komma med även om medelåldern inte var särskilt hög. Vi tyckte att antalet kunde ökas till 40 ledamöter. Det blev resomang med de tongivande, som gav sitt bifall. Nu visade det sig att kommunalfullmäktige inte var behöriga att själva besluta om antalet. Tabblå! Till nästa val hade kommunalstämman dock bestämt att antalet ledamöter i fortsättningen skulle vara 40.

1942 nominerades jag till kommunalfullmäktige men kom ej in vid valet på hösten. Sommaren 1944 gjorde jag beredskapstjänst i trakten av Torsby. En dag kom kompaniets skrivbiträde ut till skogen med brev från länsstyrelsen i Linköping. Min hustru Louise hade eftersänt brevet till min fälpstadsadress. Jag hade vid ett fyllnadsval utsetts att representera (s) i kommunalfullmäktige i Finspångs köping.

År 1943 hade SSU-förbundet sin kongress i Stockholm. Jag, min bror Runo och ordförande Sven Bohman var bland deltagarna. Vi höll till i konserthuset och hade kvällsutflykt per båt till Skurusundet och kongressamkväm i stadshuset, supé i Gyllene salen och dans i Blå hallen. Till stadshusfesten var bl a LO:s andre ordförande Gunnar Andersson och hans fru Hanna inbjudna. Min bror Runo och jag kände Anderssons från deras besök hos anhöriga och vänner i Lotorp, men de båda hade aldrig träffat Sven Bohman, men var ungdomsvänner med hans föräldrar. ”Visa oss inte vem han är”, sade Hanna, ”får jag se om jag kan gissa”? Det gjorde hon. Hon sa så här ”Det måste vara han. Han är så lik sin far och har samma röda hårfärg”. En kort tid före kongressen hade Sigge Örberg flyttat till Stockholm för att bli ombudsman i HSB och var bosatt på Reymersholme. Kongressombuden från Finspång och Lotorp bodde hos Sigge och Margit. Det blev fullbelagt och luft i luckan. På kongressen försökte vi placera Sven Bohman i förbundsstyrelsen men var ej tillräckligt starka för den saken. Jag tror att vi banade väg för östgötarepresentanten Lars Larsson vid nästa kongress.

Någon tid efter ordförande Sigge Örbergs flyttning till Stockholm flyttade även sekreteraren Birger Carlsson från Finspång. Han slog ned sina bopålar i Borås som chef för centralsjukkassan. Han föreslog mig till sin efterträdare i kommunalfullmäktiges valberedning med särskild uppgift att bevaka de yngres intressen. Vi SSU-are gick igenom matrikeln för att åstadkomma föryngringar i nämnder och styrelser. Inför decembervalen 1947 tyckte vi att folkskolestyrelsen borde föryngras genom Sven Bohman och att någon av de äldre skulle få lämna plats. Vid behandlingen i den socialdemokratiska gruppen ville den inte gå med på att placera Sven Bohman i folkskolestyrelsen. Honom hade gruppen tänkt sig som en kommande ordförande i barna vårdsnämnden. John Pettersson föreslog mig till ledamot av folkskolestyrelsen.

Det ansågs lämpligast att förändringen fick gå ut över dåvarande vice ordföranden. SSU hade drivit utbildningsfrågorna ett tiotal år bl a genom skriften Ungdomens yrkesval och utbildning från 1938 då Torsten Nilsson och Ragnar Edenman var i förbundets ledning.

Efter att ha varit vice ordförande i folkskolestyrelsen åren 1948-51 valdes jag till ordförande i januari 1952 för den närmaste fyraårsperioden efter Malcolm Hellerstedt som med ålderns rätt drog sig tillbaka.

Sommaren 1952 drabbades ordföranden i kommunalfullmäktige- och kommunstyrelsen, Frits Kaleb Skeppstedt, av ohälsa och avled våren 1953. Sjukdomstiden och sommaren 1953 innebar att vice ordföranden Ernst Ewrell (m) ledde kommunstyrelsearbetet och talman Martin Skoglund (m) som vice ordförande i fullmäktigearbetet. Tillsammans med Evert Pettersson var jag s-representant i kommunalfullmäktiges valberedning. Vi två träffades en söndagsförmiddag i början av maj hos Evert på hans soliga söderbalkong för att diskutera frågan om fyllnadsval för att kunna lägga fram förslag till arbetarekommunens styrelse. När det gällde ny ordförande i kommunstyrelsen ville alla se Peter Forsman på den posten. På grund av sitt arbete som lokalredaktör ville inte Forsman vara ledamot av kommunalfullmäktige och han var inte valbar som ordförande i kommunalfullmäktige just då. Det måste bli en ny man eller kvinna.

Medan majsolen flödade och fru Ingebors kaffe smakade utmärkt bra resonerade vi om tänkbara namn som ny fullmäktige ordförande. Så säger Evert eftertänksamt: ”Jag kommer att föreslå dig. Du kommer att klara uppgiften. Dessutom har Du en representativ fru”. ”Den uppgiften känner jag mig inte alls vuxen att axla”, var mitt svar.

Vid arbetarekommunens möte den 28 maj 1953 nominerades jag till ny ordförande i kommunalfullmäktige — samma dag på kvällen föddes vår yngsta dotter Maiken. På s-gruppens sammanträde i september valdes jag till ordförande i gruppen efter Fritz K Skeppstedt. Vid kommunalfullmäktiges möte den 17 september valdes jag till ny ordförande och fick meddelande om valet redan samma dag under en kvällspermission från Prästtomta skjutfält. En permission föranledd av Louise's födelsedag. Och så börjar ett mångårigt fruktbringande samarbete mellan Peter Forsman och mig.

Finspång 89-09-30

Torild Lindvall

Lucianatten 1933 mellan klockan ett och sju

Klockan är redan ett! Vart har förnatten tagit vägen? Nu värmer jag kaffet igen, tänkte jag, när jag vakade på lasarettet natten till den 13 december 1933. Det plingade till och min blick gick till tavlan, som visade var det ringde. Porten förstås! Ett P lyste tydligt. Jag stängde av plattan, där kaffet nyss blivit varmt och kände efter att nyckelknippan låg i fickan. Medan jag gick genom korridoren och ned för trappan för att öppna klinikporten, erinrade jag mej min dröm från dagen. I drömmen hade jag släpat fram en stege till siffrorna på tavlorna som var placerade över dörrarna. De hade krympt men med förstöringsglas i handen stående på stegens översta pinne hade jag sett vad det stod. Jag drömde också, att jag gick på torget uppe vid Hällestadsbron och tog tempen på alla som var där. Jag hade med en lång bårvagn. På den måste alla som hade feber kliva upp. Det var tungt att köra. Jag vaknade genomsveit. Nu var jag framme vid porten och öppnade för två poliser och en ganska påverkad patient med ett stort sår i huvudet. Inkommen i väntrummet såg patienten på mej, bugade artigt och sa: "Det är Selma Lagerlöf, ser jag". Nattsyster sa, att det faktiskt fanns en viss likhet. Patientens skada blev ihopsydd och poliserna körde hem honom.

Det ringde på avdelningarna. Jag skyndade upp, från avdelning 3 luktade det rök. — På sal D hade någon stoppat en cigarettfimp i morgonrocksfickan. Det hade börjat glöda och rök trängde ut i korridoren. Tur att jag hann upp, innan väggen fattade eld. Nu hann jag släcka.

Vid tvåtiden värmden jag barnmat till en för tidigt född baby. Han låg i lasarettets första kuvös. Den hade vår maskinist tillverkat av tunna träskivor. Det var glas på sidorna och i taket satt avskärmade lampor som höll värmen hos babyn. Det ringde på förlossningssalen. Barnmorskan ville att doktorn skulle komma. Han kom. Nu blev det bråttom. Ring efter operationspersonalen var hans order. Här måste bli kejsarsnitt! Omkring klockan tre lyfte doktorn fram en liten vacker flicka. Timmarna gick fort denna årets långa, mörka Lucianatt. "Nu slår vi ut det här gamla uppvärmda kaffet och kokar nytt", sa' nattsyster, och kaffepausen kändes skön.

Strax efter klockan tre gick jag ned i lasarettets stora kök och gjorde upp eld i vedspisarna. Det var ju Luciamorgon och kaffevattnet skulle vara varmt när kokerskan kom. Det ekade när jag gick omkring i det stora köket — genom fönstret såg jag att Bönern låg tillfrusen. — Snön hade börjat falla. Mina tankar gick tillbaka till förra årets Luciamorgon. När jag tog av mig ljuskronan hade stearinet smält samman med håret till en kompakt massa. Skönt att det blev en elektrisk krona i år. Den hade maskinist Pettersson monterat ihop av små lampor med trådar ner till batterier. Lasarettets sömmerska Ida Björkegren hade sytt ett skärp till Lucia med fickor för batterierna.

Luciamorgon 1933

Nu brann det fint i spisarna. Klockan halv fyra gick jag upp till avdelningarna. Förlossningssalen måste städas. Säng och övriga inventarier tvättades först i såpvatten och därefter med sprit, innan sängen bäddades och golvet vaskades. Vi borde vara två biträden på nätterna, tänkte jag, och stängde fönstret. Emellanåt gick jag ned i köket. Det fick inte slockna i vedspisarna. Vid halfemtiden kom baderskan Hilda och övertog mitt nattjobb till klockan sex. I en skrubb på avdelning ett klädde jag om till Lucia. Nu blev det liv och rörelse i de skumma korridorerna. En tomte, en bagare, Lucia med följe samlades i trapphallen. Doften av kaffe med hembakade lussekatter och pepparkakor spreds i alla skrymslen. Genom långa korridoren och in på sjuksalarna tågade det sjungande Luciaföljet. Husmor hade bestämt, att inne hos varje sköterska skulle vi stanna ett tag och sjunga "Domaredansen". "Har du drömt om din käresta i natt skall du mot ljust le"? Och det är klart att alla log. Det var också tradition att vi skulle gå över till en gammal lam tant som bodde vid Hällestadvägen och "lussa". Hon blev väldigt glad. När läkare, vaktmästare, maskinisten och övrig personal hade undfågnats samlades Luciatåget i biträdenas matsal och drack kaffe.

Efter kaffet bytte vi om till arbetskläder. Klockan sex började arbetsdagen. Lucia hade en timme kvar av nattens arbete. Det var att sköta patienternas morgontoalett på kvinnliga avdelningen (och där fanns många hårflåtor att reda ut). Om jag blev färdig slutade mitt arbetspass klockan sju, den gången för över femtio år sedan.

Märtha Johnsson, född 1911

Intervjuer med äldre finspångsbor

Redaktionen har även i år gjort intervjuer med äldre finspångsbor. Man kan kanske invända att det därmed blir mer person- än lokalhistoria men de äldres berättelser speglar också ortens liv från flydda dar.

Tyra Widell, född Björn, 92 år berättar:

Hon föddes i Krokeks socken den 17 mars 1897. Fadern var yrkesfiskare och familjen bodde i ett hus vid Bråvikens strand. Modern kom från Finspång där Tyras mormor, Sofia Karlsson, bodde i Översäter. Hon var änka efter en kusk hos brukspatron Ekman. Maken dog när Tyras mor var sju år och det minsta barnet 1 år. Då fick hon flytta till Ekmanska skolan där hon blev vaktmästare. Hon skötte även hönsen och kallades "Höns Fia". På äldre dagar fick Sofia flytta till Översäter liksom på undantag.

Som äldst av tio syskon fick Tyra hjälpa fadern att ta upp skötarna innan hon gick till sitt arbete hos skräddare Lennartsson i Kolmården. Det var inte lätt att sy med de frusna och valna händerna men hon lärde sig till byx- och västsömmerska. Hon stannade där i sju år men tyckte att förtjänsten var dålig.

Tyras mor hade vid besök hos sin mor i Översäter utanför Finspång träffat en skräddare som arbetade i Oskar Nylings skrädderi. Han ordnade arbete åt Tyra men skräddare Nyling ville träffa henne innan hon blev anställd. När hon kom dit blev hon bjuden på middag med älgstek. Det var på hösten efter älgjakten. Nylings blev nöjda med henne och den sjätte november 1920 kom hon tillbaka till Finspång för att börja arbeta. Det var en mörk dag med regn och snöslask. Nylings dotter, Ingrid, mötte henne vid järnvägsstationen. Vägen var lerig och ojämn, bitvis fanns landgångar av trä. Ytterbelysningen var nästan obefintlig. Det fanns sex lampor på hela bruket år 1918.

Tyra och Ingrid blev mycket goda vänner och trivdes bra tillsammans. Tyra fick eget rum, tre mål mat om dagen samt förmiddags- och eftermiddagskaffe. För maten betalade hon 3 kr/dag. Hennes kamrater på skräddarverkstaden Gottfrid Andersson och Wilhelm Jansson hade även maten där. Hon fick betalt styckevis, nio kronor för byxor och sex kronor för väst. Vid större arbeten, rockar mm, betalades tillägg för övervidd. Förtjänsten blev ganska god för Tyra var flitig. Hon trivdes bra med kamraterna och med sonen i huset, Martin, som också var skräddare. Gottfrid och Ville hade en del hyss och skoj för sig, t ex kunde de lägga en våt svamp på bordet där Tyra

skulle sätta sig. De passade på när hon sträckte sig efter någonting. Att sitta på det stora skräddarbordet och sy var vanligt den tiden.

Ingrid och Tyra gjorde långa cykelturer ibland ända till Norrköping för att köpa nya sommarhattar och vidare till Tyras hem för att visa upp dem. De var även med i danslaget Brage som träffades i samlingshuset. Nils Kullander "Nisse Kula" var ledare och de var mycket aktiva i danslaget. Man samlades ofta i Knekttorpet vid Bönern. Fotografier från den tiden vittnar om glad samvaro både sommar och vinter.

Sin blivande man, Bertil Widell, mötte hon varje onsdagkväll utanför Högbyskolan, när han kom från sitt arbete. De kom i samspråk och efter några gånger föreslog Tyra att han skulle följa med till danslaget. Men, sa Bertil, jag dansar inte. Tyra föreslog att han skulle sköta kassaböckerna och därvid blev det. Kärlekan blommade. De gifte sig 1922 och fick så småningom fyra barn, varav två är kvar i livet. Bertil var tjänsteman på Finspong Metallverk. De bodde i rum och kök i en av röda villorna på Högbyområdet, senare i f d mjölnarebostaden vid gamla kvarnen. Så småningom flyttade de in i en egen villa på Pirvägen. Här bodde de till 1942, då Bertil förflyttades till Västerås. Efter tretton år var de tillbaka i Finspång igen och bodde då på Risings väg. Bertil dog hastigt i hjärtinfarkt 1978 och efter några år flyttade Tyra till Bergslagsvägen 41, där hon fortfarande bor.

Danslaget Brage.

Men vad gjorde de som unga på fritiden? Ja, det var träffar med danslaget, möten och fester i logen IOGT-Järnviljan. När barnen kom blev det mest umgänge med olika familjer. De träffades på helgerna, spelade kort, drack kaffe och hade trevligt. Efter jul var det julgransplundringar för barnen med dans kring granen, saft, kakor och vattenlingon. Att åka till Ramstorp och plocka gullvivor var ett måste varje vår. Det gör Tyra än idag.

På senare år har Tyra gjort många resor först tillsammans med maken, sedan ensam. Numera går hon till kyrkliga arbetskretsens möten i Mariasalen och till Hemförbundet hos Frälsningsarmén, där man träffas, syr, spelar och sjunger samt dricker kaffe. Hon är också med i Hörselfrämjandet. Förr gick hon ofta i kyrkan men nu blir det inte av, benen strejkar. Men hon kan gå ned på gården och prata bort en stund med "gubbarna" som sitter på bänken. Så har hon sin stickning. Det blir mest sockor till de 15 barnbarnsbarnen så inte behöver Tyra vara sysslolös. Hon tycker att samhället blivit bättre på alla vis men man glömmer bort pensionärerna. Här fattas folk, intresse och omtanke men Tyra klagar inte. Hon har det bra men vill gärna flytta till Högby servicehus. Det skulle kännas tryggare. Men jag får nog vänta än några år, tror Tyra.

Olle Ståhlberg, 63 år, ger oss glimtar ur sitt liv:

Jag föddes i min morfars Frans Dahlgqvist hus i Sjövik i juni 1926. Min far var verkstadsarbetare på NÖJ sedermera SJ och min mor var biträde i Handelsföreningen. Vår familj hyrde en lägenhet hos Klara Pettersson som hade ett hembageri i Sjövik. När min syster föddes två år efter mig fick min mor mycket att göra och jag blev lämnad rätt mycket ensam och trivdes med det. På den tiden tog folk ansvar och visade intresse också för andra människors barn. Jag vandrade ofta till gårdarna i Viggestorp. Ofta fick jag följa med Einar i Viggestorp när han körde ut mjölk. Jag gick ut tidigt på morgonen omkring klockan sju och väntade på honom på mjölkbryggan. Jag fick hjälpa till att köra hästen och lämna av krukorna när vi gjorde vår runda från Sjövik via Snippen till Kättströms hus. Jag brukade också få frukost hos Einar. Sedan gick jag med Einars dräng i stall och lagård och fick hjälpa till med det jag kunde och ville. Sedan hände det att jag gick till Karl Nilssons gård. Hans piga Ebba var snäll. När jag bar in ved åt henne stack hon till mig en karamell. Hon brukade skoja och säga att hon skulle vänta och gifta sig med mig när jag blev stor. Ibland gjorde jag en avstickare till Arvid Svenssons gård. Där fanns en snäll slaktare som hette Sven. Jag fick titta på när han slaktade mindre djur och när han kokade sylta och gjorde korv och sånt. Slakten bedrevs i en flygelbyggnad på Arvid Svenssons gård. Han ägde den största gården i Torstorp.

När jag var sex år fick vi inte bo kvar hos Klara Pettersson. Vi flyttade då till morfar men pappa byggde ett hus på Bäckvägen 7 som blev färdigt på hösten 1933.

Jag kan berätta att det ett par tre år fanns en mjölkaffär i morfar Dahlgqvists hus. Varje fredag kom Sven Slaktare från Torstorp dit och sålde kött och charkuterivaror där. Det hände att man kunde få sig en bit prins- eller grynkorv av Sven.

När jag var sju år började jag skolan på Högby. Vi läste i skift. En del började klockan nio och andra klockan elva. Jag brukade följa med dem som började klockan nio fastän jag själv skulle börja först klockan elva. Jag satt utanför skolan och väntade tills det var dags för mig att gå in. Jag fick gå om andra klass. Jag var rätt dålig i rättskrivning och var ofta sjuk, hade öroninflammationer och andra besvär. När jag gick om andra klass fick jag en ny lärarinna, fröken Öfverberg. Henne tyckte jag bättre om än den lärarinna jag hade förut. I tredje till sjätte klass hade jag fru Britta Carlmo. Egentligen gillade jag inte att gå i skolan. I femte och sjätte klass ville jag bara ut och arbeta. Det hade jag förresten börjat med tidigt. Redan vid sju års ålder körde jag ut tidningar till prenumeranter. Varje söndag var det Socialdemokraten, söndagar och tisdagar var det också Hemmets journal och på fredagarna delade jag ut Säningsmannen. Den minns jag kostade 1:50 i kvartalet och kom alltså ut en gång i veckan. Jag fick två öre för varje tidning jag delade ut och så småningom fem öre per tidning. För de pengar jag tjänade kunde jag bl a köpa stövlar. Jag fick visa upp dem i klassen. Det var när jag gick i femte klass det.

I augusti 1940 började jag jobba som springpojke på Butbro tvättinrättning. Innehavarrinnan hette Eivor Karlsson. Det var ju krig och kristid och ont om bränsle. Tvättinrättningen drevs med ånga och vi eldade bl a med aspved och sågspån. Den ransonerade koksen räckte inte till. Jag fick såga ved tillsammans med en gubbe från Enroten. Jag körde tvätt på en trehjulig transportcykel. Jag började klockan sju med att elda upp pannan. Det tog ett par timmar. Sedan var det dags att åka till Finspång med den rena tvätten och hämta smutstvätt. De stora kunderna var Metallverken och Stal-Laval men jag körde också till privatpersoner. Var det mycket tvätt hände det att jag fick köra en tur också på eftermiddagen. Dessutom fick jag hjälpa till att dra den stora stenmangeln.

I januari 1941 måste ångtvätten upphöra p g a brist på bränsle och i mars fick jag börja som springpojke hos verkmästare Zander på Metallverken. Jag fick vara hantlangare åt reparatörerna och var också med och körde skrotet efter granathylsorna till gjuteriet, där det skulle smältas om. Jag minns att vi fick tre kronor per ton. Min lön var 36 öre per timme. När jag började yrkesskolan fick jag 18 öre i timmen. Som yrkesskoleelev jobbade man 7.00-15.00 och läste de teoretiska ämnena måndag-tisdag, torsdag-fredag mellan klockan 18-20. På onsdagarna var man ledig. Vi läste verkstads-teknik, matematik, fysik och svensk språklära. När man gått två år i yrkesskolan kunde

man tredje året välja om man ville läsa mer matematik. Fjärde året fick man praktisera inom det yrkesområde man valt. Jag blev filare. Min lärare var Gösta Abrahamsson från Butbro. Han var sträng med rättvis.

Jag klarade yrkesskolan och fick börja på verktygsavdelningen på Stal. 1946 gjorde jag rekryten men 1947 var jag tillbaka på Stal och hamnade i den nybyggda De Geer-verkstanen. 1948 blev jag instrumentmekaniker på gasturbinavdelningen och fick jobba med reamotorsprovning bl a tillsammans med Carl Larsson och Nicolin. 1948-51 gick jag på en förmanskurs och fick 1951 jobb som orderfördelare på skovellaget. Där stannade jag till hösten 1955. En kort tid september 1955- februari 1956 jobbade jag i Finspångs elektriska affär hos en som hette Engberg. En dag kom personalchefen på Metallverken, Artur Norman, och sa att han skulle ordna ett bra jobb åt mig. Det gjorde han. Först blev jag anställd i pressverket som tidsstudieman men ganska snart blev jag planeringsman. Jag arbetade ihop med två andra, Kalle Fast och Harry Friman. 1960 blev jag kontrolltekniker (med förmansstatus) på kvalitetskontrollen.

Men 1971 hade jag tröttnat på Finspång, sökte och fick arbete som verkmästare på Riksbyggen i Linköping. Fr o m 1972 blev jag också förvaltare i ett bostadsområde i Ekholmen som omfattade 2 500 lägenheter. Jag skötte detta ansträngande jobb i 12 år. Då måste jag av bl a hälsoskäl trappa ned och blev fastighetsskötare och allt i allo på servicehuset Räknestickan. När min fru dog flyttade jag tillbaka till Finspång med halvtidspension. Här jobbar jag i Dahls bilfirma.

Mina fritidsintressen genom åren? Jo, som barn var jag med i IOGT och lärde mig danslekar och föreningskunskap mm hos tant Lilly Enquist i ungdomslogen. Jag var med där tills jag var 15 år. Då övergick jag till SGU (Sveriges Goddtemplarungdom). Där blev jag bara kvar ett år. Sedan gick jag med i SSU och var bl a kassör där. Det hade pappa också varit på 20-talet. 1942 var det omkring 300 medlemmar i SSU. SSU hade bl a påsksamkväm med dans. En kusin och en av de äldre flickorna lärde mig dansa. Vi dansade bl a på Borggårds festplats till Egil Borns orkester och till Casa Loma i Folkets park. — Jag var studieledare i Konsums studiecirkel i många år och på 60-talet var jag klubbmästare i tjänstemannaföreningen på Metallverken och ombud för Skådebanan.

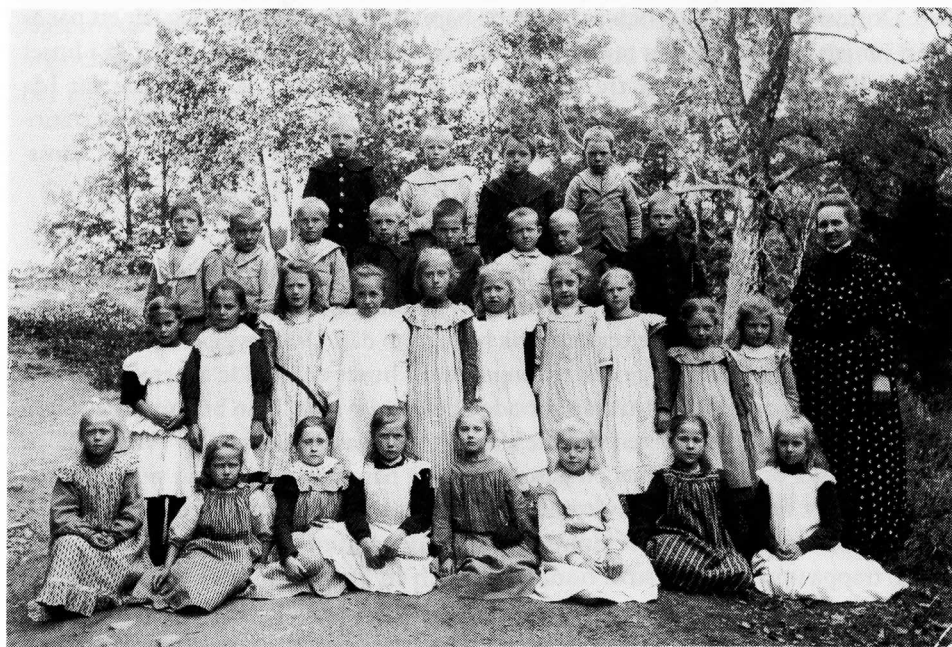
De ”större” händelser jag minns från min ungdomstid i Finspång är när taket blåste av det nybyggda Folkets Hus 1937 och när Finspång blev köping 1942.

När jag ser tillbaka på mitt liv kan jag konstatera att det har varit mycket arbete och slit men ganska lyckosamt på många sätt. Arbetslös har jag aldrig behövt vara.

Redaktionen får en pratstund med *Rosa Johansson*, född Finnberg. Rosa är född 1898 och minns en hel del om hur livet var för en fattig familj i Finspång kring sekel-siftet och framåt.

Rosa berättar:

Jag är född i Svälthagen för 91 år sedan i ett av de tre flerfamiljshus som då fanns där. Min far var arbetare vid valsverket och slet som en slav. Han arbetade åtta timmar i sträck och vilade i åtta timmar dygnet runt. Jag hade fem syskon- ett var ett sladdbarn. Mamma dog redan i 50-årsåldern. Husen på Svälthagen saknade förstås vatten och avlopp och vi hade ett dass bakom bodarna. När mamma skulle tvätta drog hon en skottkärra med kläder till Bönern och låg där och klappade tvätt. Jag tyckte det var roligt att följa med. Jag lekte med båtar och plockade näckrosor. Alla som bodde i husen i Svälthagen var som en enda stor familj. Vi delade sorg och glädje och hjälpte varandra så gott det gick. Alla hade ju lika dåligt ställt. Det var lantligt och idylliskt i Svälthagen när jag var barn. Där fanns också en plantskola. Den låg där missionshuset nu ligger. Jag minns ett par av de luffare som kom till Finspång bl a Repslagaren, som hade den ena sönderskurna hatten på den andra på huvudet. Han låg över luffarkammarn'. När det kom luffare till oss skar mamma ett rågrödsstycke och gav dem. Ibland kom det en säckpipsblåsare till Svälthagen. Han höstade in några kopparslantar för sitt spel.

Så småningom flyttade vi till ett hus på Högby, som vi kallade Rosendal. Vi blev grannar med Nylings. Det var tack vare att vi fick pengar från min moster i Amerika som vi kunde bygga detta hus. Två morbröder och så moster hade emigrerat. Mina morbröder återvände aldrig hem men det gjorde min moster så småningom. Det fanns tre lägenheter i Rosendal. I en lägenhet på rum och kök bodde mormor och morfar. Vi bodde själva en trappa upp. Morfar hade varit smed vid Stens bruk. Jag minns att han läste predikan högt om söndagarna. Han var duktig på att berätta sagor och han kunde dra ganska så fräcka historier.

När jag hade skolåldern inne gick jag i Ekmanska skolan, först två småskoleår och så fyra folkskoleår. Min första lärarinna hette Anna Boman. Hon och slöjdlärarynnan, fröken Strandberg, bodde högst upp i skolhuset och de fick laga sin mat hos vaktmästaren. Abel Bergsten var folkskollärare på min tid. Jag tyckte inte det var roligt att gå i skolan. Det enda bra betyg jag hade var i gymnastik. Men jag minns ännu hur spännande det var när vi på handarbetstimmarna fick lyssna på Barnen från Frostmofjället av Laura Fitinghoff som fröken läste för oss. Jag fick inte mycket gjort. Jag bara lysnade spant.

När jag slutat skolan blev jag piga hos Selma och Oskar Nyling. Oskar var ju finskräddare. Dottern i huset, Inga, och jag jobbade hårt i hushållet. Jag var nog där ett par år sedan var jag hemma ett litet tag. Så blev jag telefonist. Telefonstation låg då i huset bredvid Bruksgården. Vi var tre telefonister där, ibland fyra. Kommisarie var Ida Lundgren som kom från Skåne. Jag tyckte det var litet märkvärdig stämning på stationen till att börja med. En del titulerade varandra med fröken och så där. Jag tjänstgjorde som extra riktstelefonist.

Någon gång på 20-talet gifte jag mig med Erik Johansson, som var resemontör på Stal. Han kom från Skövde från början. Som nygifta bodde vi hos far. Vi var också sammanlagt tre år i Spanien eftersom Erik hade jobb där. 1933 byggde vi ett eget hus på Bergslagsvägen 51. Erik gjorde ritningarna till huset och ledde arbetet. Min son Bo föddes i februari 1933. Min svärfar bodde hos oss i fyra år. Från början hade vi inte vatten i huset. Vattenledningen var inte klar och knappast vägen heller. Vi måste köpa vatten att diska och tvätta i hos en gästgivare som hämtade vatten från sjön i en stor tunna. Till sist fick vi i alla fall vattenledning. Huset eldades först med ved och koks men så småningom fick vi oljeeldning. Huset hade tre rum och kök på nedre botten, och en trappa upp fanns ett stort rum, ett kök och ett litet sovrum. Vi bodde på nedre botten och i den lilla våningen ovanpå hyrde Edith och Vilhelm Jansson. Vilhelm var skräddare. När min moster kom hem efter att ha varit i Amerika i 35 år ville hon abso-

lut bo hos oss, därför måste Janssons flytta. Moster bodde sedan i vårt hus tills hon dog. Jag hade mycket att göra. Hus hållet var inte så lättskött på den här tiden. Det var mycket arbete i trädgården också. Men en gång åkte pojken och jag ned till Holland för att hälsa på Erik som hade monteringsjobb där. Då var vi i Delft. Annars var jag mycket ensam. Erik sändes än hit och än dit. Han var bl a i Brasilien ett år. När han var hemma minns jag att vi alltid gick till Folkets park när där spelades operett. Det tyckte vi båda mycket om. Vi såg både Sköna Helena och Vita hästen och mycket annat. Vi hörde också Zarah Leander som var med i en revy.

När min man dog 1954, bara 56 år gammal, hjälpte jag min son och hans fru med hushållsarbetet. De yrkesarbetade båda två. Min son var först elektriker men läste till ingenjör på Hermods och blev så småningom fastighetsmäklare. Jag kom bra överens med både honom och hans fru. Vi hjälptes åt att hushålla. Min pension var liten och dom tjänade inte så mycket — men vi klarade oss. Så småningom flyttade Bo och Birgitta först till Öland och sedan efter några år till Vänersborg. Bo dog 48 år gammal. Birgitta bor kvar i Vänersborg tillsammans med dottern Marie, som nu är 19 år.

I det hus jag nu bor i har jag bott i 12 år. Jag har haft ont i lederna i många år, ledgångsreumatism. Jag ser illa också men har stor glädje av talböckerna som dom kommer med från biblioteket. Jag hör på taltidningen och på radion, speciellt gillar jag onsdagsprogrammet ”Det glömmar jag aldrig”. Jag har snälla hemsamariter som hjälper mig och ibland kommer folk och hälsar på. Det är alltid roligt att prata. Om ni kommer igen kan jag kanske berätta mera.

Förspel till en älgjakt

I älgjaktstider brukar väl några komma med jakthistorier. Här kommer ett litet bidrag inte direkt om något jaktäventyr men väl en episod i samband med jakten. Skrivaren vill söka återge något av vad som hände vid förberedelsen till en älgjakt. Det här hände för länge sedan — omkring sekelskiftet — vid Häradstorp skogsbevakning, som på den tiden lydde under Finspångs styckebruk.

Skogsvaktare Håkansson var då anställd vid sagda bevakning. Chef för finspångsskogarna var skogsförvaltare Johan Karsberg. På den tiden blev det bara en jakttag — en storjakt — men den skulle gå av stapeln med pomp och ståt. Bland annat skulle på gården vid Häradstorp uppsättas en lövsal som också skulle användas som matsal.

Jakten skedde då tidigare på hösten. Många förnäma gäster fanns på plats bland dem en del engelsmän — sas det. Den gången som här omtalas skulle det vara pampigare än vanligt. Det skulle ordnas en ljusväg från gården upp till landsvägen och ett stycke längs denna. Härifrån skulle ju gästerna komma. Jaktsällskapet skulle komma på kvällen och sedan övernatta för att jaga följande dag. Marschallerna bestod av stadiga störrar nedsatta i marken och av omkring en meters höjd. På toppen av var och en fanns fyra snedslagna spikar som skulle hålla en mindre skål av kraftig järnplåt med fastsatt veke och så förstås någon slags olja. Så var det klart för tändning när herrarna så småningom anlände från Finspång. Det fanns inga bilar på den tiden.

För att anmäla ankomsten var en rapportör utsedd. Anders kan vi kalla honom. Han var son till en torpare i närheten av Häradstorp. Han var lycklig ägare till en cykel och fick därför uppdraget. Det var inte alla som hade cykel på den tiden, Anders skulle i kvällen cykla landsvägen ett stycke mot Lämmetorp, kanske en fyra kilometer från Häradstorp, till en viss plats och stanna där för att uppfatta eller se något av de åkande. Sedan skulle han tillbaka till Häradstorp och rapportera. Uppe vid landsvägen var några andra samlade bland dem en grabb — nedtecknaren av dessa rader. Vi ville se ankomsten.

Så kom då cykelmannen rusande med beskedet att de åkande var på väg. Nu skulle alltså ljusen tändas. Fint med den upplysta vägen! Ja, så var det bara att vänta och se. Vad vi väntade. Så småningom hördes en vagn närma sig. Men vad händer! Det var inte några glänsande ekipage som uppenbarade sig utan en vanlig bondhäst som kom stampande på vägen. På åket vid tömmarna satt en torpare från något ställe norr om Häradstorp. Han kom från kvarnen i Lämnenäs. Den torparen fick ett strålande mottagande men det var snopet för arrangörerna. Cyklisten hade i sin iver inte tagit reda på vem som kom åkande.

Av någon anledning skulle nu lågorna i skålarna omedelbart släckas. Under tiden var rapportören ute på ny spaning. Det var brådiskande minuter. Släckningen var inte så lätt och inte heller utan missöden, eftersom skålarna lätt kom i glidning. Med hjälp av en vanlig lykta blev linjen dock så småningom klar för tändning igen. Cykelmannen kom för andra gången — men nu med ett riktigt besked. Herrar i ekipage med livréklädda kuskar anlände ovetande om vad som hänt. För arrangörerna var väl detta en lättnad. Final: dagen efter. På gårdsplanen står några jägare belåtna efter god mat och kanske lyckad jakt. Vi, några pojkar från skolan som låg nära, står något avsides och glör. Då kommer någon av jägarna fram och säger: ”Spring ladugården runt får vi se vem som kommer först hit”. Vi var inte sena att sticka till herrarnas förnöjelse. Priset vid målet var 25 öre men någon fick också en glänsande tioöring i handen. Det var pengar då för grabben. Allt detta hände — som det sägs — på den gamla goda tiden.

R.G.

Medlemmar 1989

Abenius Erik
Adolfsson Lisbeth
Agerberg Kjell
Ahlberg Aulis
Ahlidin Gerd
Ahrbom-Cederberg Inga
Alm Gertrud
Andersdotter Gunnel
Andersson Bodil
Andersson Hans o. Berit
Andersson Harry o. Inga
Andersson Henry
Andersson Inez
Andersson Karin
Andersson Karl-Ragnar
Andersson Monica
Andersson Nils
Andersson Olle
Andersson Sven-Erik
Andersson Torsten
Andersson Ulf, Lotorp
Andersson Ulf, Enköping
André Elisabets
Ardmar Britt
Arfvedson Per
Arnell Lars-Erik o. Gerd
Arvidsson Sven
Asklöf Britt-Marie
Auroraringen
Axelhed Gunnar
Axelsson Sonia o. Axel
Backman Carin
Baggman Monica o. Leif
Bard Arne
Bek Knud
Bergsten Ingrid
Bergsten Karl-Erik
Bergsten Margareta
Bergström Göran
Friman-Bergström Nina
Bertne Sten
Billmark Ove
Björk Bengt
Björk Ellen

Björk Holger
Björnell Elisabeth
Blomberg Lars
Blomgren Iréne
Bodling Christer
Brandin Åke
Brevitz Ingeborg
Bäck Rosa o. Birger
Carlinger Svea o. Thomas
Carlström Margareta o. Olof
Carsbrant Bo
Cassel Mats
Cederulf Lars
Christensen Elsa
Cnattingius Nanna o. Lars
Dahlin Åke
Dahlstedt Anna-Lena
Danielsson Dagmar
Edin Enar
Edqvist Blommor
Edqvist Gustav
Edqvist Ragnar
Johansson-Ek Elsa-Christina
Ekberg Bertil
Ekberg Siv
Ekbom Naima
Ekelund Lotty
Ekelund Magnus-Lorentz o. W
Ekelund Märta
Ekelund Märta
Ekholm Ingrid
Eklöf Anna-Lisa o. Evald
Ekström Hans-Erik
Ellmark Lars
Elmberg Eva
Eloff Sonja
Engberg Marianne
Engström Carl
Engvall Henning
Erichsen Roy
Eriksson Börje
Eriksson David
Eriksson Ebba o. Evert
Eriksson Ellen
Eriksson Elvi

Eriksson Hans-Olov
Eriksson Inga
Eriksson Leif V
Eriksson Stig
Eriksson Sven
Eriksson Solve
Eriksson Ulla
Erstors Grus AB
Eskilsson Lars-Erik
Finspångs Bibliotek
Finspångs Rör AB
Folkestad Ingegärd o. Gösta
Folkesson Ulf
Forslund Gösta
Fransson Helge
Franzén Millrid
Freij Marianne
Friman Harry
Fröberg Rolf
Fröberg Stig
Fält Sören
Gardell Gunvor
Gerward Ingrid
Gradell Åke
Gröndahl Hasse
Grönqvist Greta
Gustafsson Annie
Gustavsson Britta
Gustavsson Folke
Gustavsson Gunilla
Gustavsson Gunnar
Gustavsson Inger
Gustavsson Ingvar
Gustafsson Märtha
Gustavsson Nils-Inge
Gustavsson Olof
Gustavsson Sigurd
Gustafsson Wallace
Gustavsson Vetsera
Göransson Nils
Göthberg Oskar
Hagstedt Ann-Britt
Hagström Britta o. Ulla
Hagström Ingrid
Hedén Gösta T:son

Hedman Elin
Hellerstedt Svea
Henell Folke
Hertin Birgitta
Hildemar Stig
Hillbom Lars
Hjertqvist Gun Peter o. Greger
Hjertqvist Ulla
Holm Viola
Holmgren-Fröberg Barbro
Holmgren Gösta
Holmlund Erling
Håkansson Evy
Härdin Carl
Höglund Margareta
Ingvarsson Christina
Isaksen Guri
Isaksson Börje
Isaksson Per
Jansson Iris
Jansson Kristina
Jansson Per-Ola
Jarne Gösta
Joelsson Jan-Ivar
Johannesson Leif
Johansson Elis
Johansson Henry
Johansson Karl-Daniel
Johansson Kerstin
Johansson Lars-Olof
Johansson Lennart
Johansson Lisa
Johansson Ragnar
Johansson Rune
Johansson Stig
Jonasson Iréne
Johnsson John
Jonsson Astrid
Jonsson Gustav E
Jonsson Rune
Juslin Lasse
Jönsson Madeleine
Kalmelid Ivar o. Anna
Karlberg Ivar
Karlsfelt Wiola
Carlsson Anna-Lisa
Karlsson Birgitta
Karlsson Evert o. Ingegärd
Carlsson Gerd

Carlsson Gunnar
Carlsson Hans-Gösta
Carlsson Henry o. Carin
Carlsson Orvar
Karlsson Stig
Carlzon Sven
Carlsson Sven-Olof
Karlsson Uno
Karlsson Willy
Karlsson Viola
Karlsson Yngve
Carlsson Östen
Karlström Brita
Karnros Olof
Kernby Arne
Kinnander Anita
Kjellgren-Stålhammar Birgitta
Kjellgren Karin
Klevefalk Lars
Kolsberg Gudrun
Krysander Eva
Kyrklund Kristina o. Ben
Kårefjord Borghild
Lagergren Evy
Landén Rune
Lantz Ingvar
Larsen Guri
Larsson Karl-Erik o. Birgit
Larsson Per-Erik
Larsson Åke
Lennqvist May
Levén Olof
Lif Svea
Liljeqvist Bertil
Lindberg Ebba
Lindén Sylvia
Lindgren Henry
Lindholm Gösta
Lindström Adela
Lindström Anita
Lindström Margareta
Lindvall Arild
Lindvall Gittan o. Reine
Lindvall Göran
Lindvall Runo
Lindvall Torild
Ljungberg Ragnhild
Ljungberg Ulla
Lundblad Barbro

Lundell Elisabet o. Sören
Lundström Bengt
Lönnberg Bo
Lönnberg Gunnar
Magnusson Bengt
Magnusson Bertil
Magnusson Gunnar
Mahlviker Guy
Malm Gertrud
Melandér Åke
Melvinger Alice
Melvinger Arne
Melvinger Margit
Meyer Tony
Moberg Bengt
Molander Göran
Mondschein Leo M J
Månsson Siv o. Sven
Grave-Niklasen Agnes
Nilsson Anna-Kaisa
Nilsson Birgitta
Nilsson Britta
Nilsson Evy
Nilsson Greta
Nilsson Gösta
Nilsson Inger
Nilsson Ingrid
Nilsson Karl-Erik
Nilsson Nils-Åke
Nilsson Rolf
Nissen Ulla
Nordén Alice
Nordén Linnea
Nordin Marianne
Nordin Sven-Erik
N.Ö.K.
Norrköpings Stadsbibliotek
Norstad Tore
Nyling Anne-Marie o. Gunnar
Nyman Bengt
Olander Ann-Mari
Olér Kerstin
Olofsson Berit
Ohlsson Alf
Ohlsson Bror
Olsson Curt
Ohlsson Gunilla
Olsson Leif
Ohlsson Mary

Olsson Siv
 Orre Björn
 Oscarsson Aron
 Oscarsson Elisabet o. Carl-Sture
 Ottosson Olle
 Ovelius Monica
 Peltoniemi Pasi
 Persson Birger o. Rita
 Persson Gunilla
 Persson Gunnar
 Persson Harry
 Persson Ingemar
 Persson Lennart
 Persson Lennart, Lotorp
 Persson Maj-Lis
 Persson Paul
 Persson Rune
 Persson Sven-Erik
 Pettersson Christer
 Pettersson Göran
 Peterson Gösta
 Pettersson Ingeborg
 Pettersson Iris
 Pettersson Karin
 Peterson Rolf
 Pettersson Sonja
 Pettersson Sten
 Pettersson Sven
 Philipsson Sten-Inge
 Pirslin Ing-Marie o. Placid
 Qvarfordt Bertil
 Qvarfordt Herbert
 Racksäter Hans
 Rahm Maria
 Ramsten Erik
 Ramsten Lars
 Ray Barbro
 Regnell Charlotta
 Rehnberg Sonja
 Remning Ingrid
 Rendahl Göran

Risinggård Börje
 Robertsson Ella
 Rodell Carl-Arne
 Roos Inger
 Ross Dagmar
 Runesson Börje
 Sahlén Lars o. Astrid
 Samuelsson Lilly
 Sandström Hans
 Sandström Niss Greta
 Scherlin Brita
 Schilling Stig o. Birgit
 Segerborg Gunnar
 Simmonds Elisabeth
 Sjöblom A-S o. K-E
 Sjöholm Maja
 Sjöström Kjell
 Skoglund Stig
 Skoglund-Vinell Brita
 Sköld Anders
 Sonhem Svea
 Spjuth Kurt
 Staaf Ingemar
 Stenhammar Barbro
 Stifts- och länsbiblioteket, Link.
 Stockberg Ellen
 Strand Gunborg
 Strand Torsten o. Kerstin
 Strid Hilding o. Rosie
 Ståhlberg Olof
 Stålhammar Sven
 Sundén Karl-Gösta
 Sundqvist Klas
 Svensson Anna-Greta
 Svensson Arne o. Gun
 Svensson Ellen
 Svensson Margareta
 Svensson Ole o. Atti
 Svensson Olof
 Svensson Will
 Senvik Urban

Swidén Gösta
 Syse Bengt o. Christina
 Talberg Johannes
 Tell Hans o. Marianne
 Tell Johan
 Tell Stig
 Telleskog Elsy o. Rune
 Teryd Ingrid
 Thelander Carl
 Thorén-Kanon Marianne
 Thyr Gunnel
 Torenfalt David
 Torheim-Wihlmark Ingrid
 Torstenfelt Kerstin
 Wedin Ulf
 Weidel Sten
 Wenner Kurt
 Werner Harald
 Westblad Anna
 Westermark-Edquist Anna-Lisa
 Westlund Bengt o. Gunnel
 Wickström Bengt
 Wihlmark Erika
 Wiklund Gudrun
 Wiklund Kent
 Vistinge slöjd
 Wärdell Göran
 Yderfors Johan
 Yderfors Åke
 Zetterdahl Paul o. Inga
 Zäll Ragnar
 Åhlström Ivan
 Åkesson Jonas
 Åstrand Rune
 Öhrn Ingemar
 Öhrn Ulla
 Öjring Christer
 Örberg Manne
 Österlund Helmer

Ett samlat grepp på HELA din ekonomi

Skaffa dig en större ekonomisk trygghet.
 Ett samlat grepp på HELA din privatekonomi!
 Det får du om du tecknar ett
 Serviceavtal med Föreningsbanken.
 Välkommen in så ska vi berätta mer.

Föreningsbanken

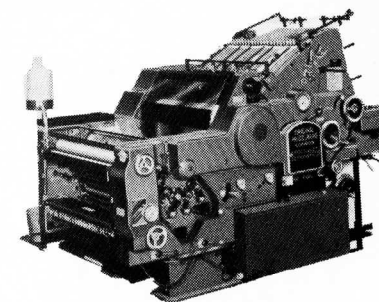
Östgöta Enskilda Bank

grundades 1837 av

Biskop Johan Jakob Hedrén.

Den första oktrojen, d.v.s. tillstånd att driva
bankverksamhet, utfärdades av Karl XIV Johan.

Vi bygger nu vidare på vår gamla tradition
och satsar på framtiden.

TRYCK- Gaker

126 37
102 60

AB An-Jo-Tryck

Skutbovägen 5 - Box 81 - 612 01 FINSPÅNG

Välkommen in till oss
och titta på alla intressanta böcker

- Böcker att läsa själv och böcker att ge bort i present.
Urvalet är stort: romaner, deckare, memoarer, faktaböcker,
barnböcker, utländsk litteratur ...

GOR FYND I VAR ÖSTGOTAHYLLA

FULLSORTERAD PAPPERSAVDELNING
kontorsmaterial, skriv- och räknemaskiner, kontorsmöbler

KONSTNÄRSMATERIAL — HEMSLÖJD

FINSPÅNGS
BOK & PAPPERSHANDEL AB
Kalkugnsvägen 4 — Tel. 100 48, 109 00

VÅR IDÉ
Pris –
Kvalité

VIBERGA
FINS PÅNG

FINS PÅNGS BIBILIOTEK

Huvudbiblioteket: Kalkugnsvägen 11

Telefon: Upplysningen 850 65, Utlåningsdisk 850 66

ÖPPETTIDER:

Sept—april	Måndag—torsdag 10-20, fredag 10-18, lördag 10-14
Maj—aug	Måndag—torsdag 10—19, fredag 10—18, lördag stängt
Nov—mars	Söndagsöppet 14—17

Kvartersgården, Svälthagen: Tisdag 10.30—12, onsdag 16—19, torsdag 8.30—11.30

Lotorp: Måndag 14.30—16.30, onsdag 17—19.30

Hällestad: Måndag 16.30—19.30, torsdag 16.30—19.30, lördag 10—12

Rejmyre: Måndag 9—12, tisdag 17—19, torsdag 9—12, 17—19

Igelfors: Onsdag 18—19.30, fredag 12—15.30

UTLÅNINGSSTATIONER:

Grytgöl: måndag 17.30—19.30 **Borggård:** måndag 18—19

Utlåning, artotek, barn- och ungdomsverksamhet, utställningar,
föreläsningar och musikprogram

Ring huvudbiblioteket för närmare upplysningar!

VÄLKOMNA